

יאשמו סנבטה Yshamu Senbetie

00:00:01:15 00:00:04:06
שמי יאשמו סנבטה.

00:00:06:13 00:00:08:08
מה הם השמות של ההורים שלך?

00:00:09:04 00:00:14:07
לאימי קוראים אלמנש ברוק,
ולאבי קוראים איסיאס סנבטה.

00:00:17:15 00:00:20:10
את יכולה למנות את הדורות שלך?

00:00:21:05 00:00:33:14
מצד אבי איסיאס דסטה
איסיאס סנבטה, סנבטה זה אבי.

00:00:34:07 00:00:35:22
מצד אימך?

00:00:36:01 00:00:46:02
מצד אימי יטאייאו ברוק
ברוק אלמנש, אלמנש זו אימי.

00:00:46:20 00:00:52:24
את יודעת מהי שנת הלידה שלך?
-אינני יודעת את זה.

00:00:53:09 00:00:54:23
באיזו תקופה נולדת?

00:00:58:15 00:01:03:11
אימי אמרה לי שנולדתי בתקופה
של "מסקרו", זה מה שאני יודעת.

00:01:03:15 00:01:05:18
מה זה "מסקרו"?

00:01:08:23 00:01:14:04
זוהי העונה של הקציר.

00:01:14:08 00:01:20:07
מי שלט באתיופיה באותם הימים, האם
זה היה בזמן כהונתו של היילה סלאסי?

00:01:21:18 00:01:23:19
מתי שנולדתי?
כן

00:01:24:07 00:01:26:11
דג'ג' איילה היה בשלטון.

00:01:27:18 00:01:33:03
בתקופה שנולדתי, צבאו של דג'ג' איילה
יצא למלחמה בעיר שנקראת אנצ'ם,

00:01:33:24 00:01:37:00
הם נלחמו נגד צבא "הבוקסה",
ניצחו אותם וחזרו,

00:01:37:04 00:01:39:13
בתקופה שהם חזרו מהמלחמה אני נולדתי.
כך אימי סיפרה לי.

00:01:39:17 00:01:45:04
השלטון האתיופי לחם נגד צבא "בוקסה"
ולאחר שניצחו במלחמה וחזרו לעיר דבט.

00:01:45:25 00:01:48:06
אז אני נולדתי,
כך אימי סיפרה לי.

00:01:48:17 00:01:53:07
לכן הגיל שלי ידוע.
ניתן לחשב את גילי מאותה התקופה.

00:01:53:11 00:01:56:07
איך נקרא המקום שנולדת בו?

00:01:56:09 00:01:58:08
למקום קוראים בלסה-מאונרה.

00:01:58:11 00:01:59:15
מאונרה?
כן.

00:01:59:23 00:02:04:25
מאונרה זה כלל האזור?
כן, האזור נקרא מאונרה וגם בלסה.

00:02:06:08 00:02:08:08
מה היה המקצוע שלך באתיופיה?
מה?

00:02:08:11 00:02:11:01
באילו עבודות עסקת באתיופיה?

00:02:11:16 00:02:13:02

באתיופיה?

-כן.

00:02:16:17 00:02:22:10
בעלי היה חקלאי, חרש מתכות
ועבד גם בשדה,

00:02:24:01 00:02:26:23
הוא גם היה מייצר בגדים,
בעלי היה אדם חזק.

00:02:27:12 00:02:29:17
למרות זאת,
אני הייתי יותר חזקה ממנו.

00:02:30:09 00:02:32:18
עבדת אתו ביחד?
-כן, עבדתי אתו יחד.

00:02:33:02 00:02:36:07
עבדתי עם בעלי בחרישת שדות
כמו השוורים.

00:02:36:14 00:02:43:14
היה לי בית טוב,
וכך חיינו ואז ילדתי ילדים.

00:02:43:20 00:02:47:02
מה הסיבה שהעניקו לך את השם שלך?

00:02:47:25 00:02:51:16
זהו שם שהורי העניקו לי.

00:02:52:20 00:02:58:14
קודם לכן דודה שלי קראה לי טגודה,
שמשמעותו היא "נעשה לה עוול."

00:02:58:18 00:03:05:19
ולכן החליפו את שמי ליאשמו,
מאז קוראים לי בשם יאשמו.

00:03:05:21 00:03:08:17
מה המשמעות של השם יאשמו?

00:03:08:22 00:03:16:21
פירוש השם יאשמו הוא, שכולם ירצו
ויתחרו עלייך, הכוונה היא ליקר ערך.

00:03:16:24 00:03:20:13
כמה אחים ואחיות יש לך?

00:03:20:24 00:03:30:13
היו לי שני אחים שנפטרו פה בארץ,
ושתי אחיות שנפטרו באתיופיה.

00:03:31:24 00:03:35:16
נשארנו רק שני אחים
רק אח אחד בחיים.

00:03:35:22 00:03:40:21
תראי לי את התמונה שלו.
-זה אחי הקטן ששמו יידג' יוסף.

00:03:44:10 00:03:49:03
זו אחותי הקטנה ובעלה.

00:03:51:18 00:03:54:01
מה השם שלה?
-תוודאג' סנבטה.

00:03:55:00 00:03:59:15
כמה אחים הייתם בסה"כ?

00:04:01:01 00:04:07:18
5,4,3,2,1 שישה אחים.
-הייתם שישה אחים?

00:04:07:21 00:04:11:02
את הקטנה ביניהם או האמצעית?

00:04:11:25 00:04:14:05
אני אחות אמצעית מבין אחיי.

00:04:15:21 00:04:25:02
מה לימדו אותך בבית כשהיית קטנה?

00:04:25:12 00:04:34:24
לימדו אותי בעיקר עבודות בית,
לנקות, לבשל ולסדר, זה מה שלמדתי.

00:04:35:16 00:04:40:25
באיזה גיל התחילו ללמד אותך
את עבודות הבית?

00:04:41:02 00:04:45:17
בערך בגיל 10-12,
התחלנו לעבוד בגילאים האלו.

00:04:46:14 00:04:48:21
ככה גדלנו.

00:04:52:19 00:04:59:11
מה היו העבודות שלך בתוך הבית?
מה הוריך אמרו לך לעשות?

00:05:00:13 00:05:07:16
אבי לא היה בחיים,
ואימי עבדה מחוץ לבית בהכנת נרות.

00:05:07:22 00:05:16:02
ואני הייתי מבשלת אוכל, מכינה
משקאות ומביאה מים לבית מהנהר.

00:05:16:06 00:05:19:15
בגיל כזה צעיר עשית את כל זה?
כן, עשיתי את זה מגיל 12.

00:05:19:20 00:05:23:06
אימי נקלעה לבעיות מאז שאבי נפטר.

00:05:23:24 00:05:30:05
כדי לגדל אותנו היא יצאה לעבוד,
ואני עשיתי את עבודות הבית.

00:05:32:14 00:05:36:18
בת כמה היית כשאביך נפטר?

00:05:38:19 00:05:43:06
הייתי בת 11 בערך.

00:05:43:08 00:05:46:18
את זוכרת את אביך?
-בטח, אני זוכרת אותו היטב.

00:05:47:01 00:05:50:16
מכירה אותו היטב, מכירה אותו.

00:05:54:03 00:06:02:22
באילו עבודות הכי אהבת לעסוק בבית
ומחוץ לבית, כולל שמירה על העדר?

00:06:04:02 00:06:07:13
לא שמרתי על העדר,
אבל הייתי מכינה אינג'רה ורטבים.

00:06:07:14 00:06:09:09
איזו עבודה אהבת?
מה?

00:06:09:17 00:06:11:15

באיזו עבודה אהבת לעסוק?

00:06:12:15 00:06:15:07
אהבתי כשביקשו ממני להכין אינג'רה,
להכין תבלינים ולבשל אוכל.

00:06:15:12 00:06:21:02
לא היו לנו מכונות כמו פה, לכן טחנו
בעצמנו את הקמח והכנו אוכל.

00:06:21:22 00:06:24:06
אלו העבודות שעשיתי בבית של אימי.

00:06:28:22 00:06:34:16
כלומר עזרת הרבה לאימך בעבודות הבית?
כן, עזרתי לאימי.

00:06:36:07 00:06:45:22
את זוכרת באלו משחקים שיחקת
עם החברים שלך בילדותך?

00:06:47:01 00:06:51:14
שיחקנו בעיקר בשבתות במשחקים ששמו
"קלמוש" (חמש אבנים), וג'בטה.

00:06:51:17 00:06:57:16
במהלך השבוע לא היה לי זמן, אבל
בשבתות היינו מתאספים ומשחקים יחד.

00:06:57:21 00:07:00:10
איפה הייתם משחקים?
את מתכוונת לעיר?

00:07:00:23 00:07:14:02
שיחקתם ליד ביתכם או במקום מרוחק?
-הבתים היו גדולים, שיחקנו ליד הבית.

00:07:17:05 00:07:24:14
האם היו בתי ספר באזור מגורכם?
-לא היו בתי ספר בכלל.

00:07:29:02 00:07:34:20
האזור שלכם שנקרא בלסה-מאורה
האם יש משמעות או פירוש לשם?

00:07:34:23 00:07:39:24
אינני יודעת מה המשמעות, קראו למקום
בלסה ואנחנו חיינו שם.

00:07:40:05 00:07:47:25

האם יש היסטוריה ידועה על מאורה?
-לא הייתה.

00:07:48:04 00:07:54:23
האם באזור שהתגוררתם בו
חיו הרבה יהודים?

00:07:55:03 00:07:57:22
כן, בעיר עצמה חיו הרבה יהודים.
הם חיו במרחק סביר זה מזה.

00:07:58:24 00:08:00:14
חיו שם הרבה יהודים?
-כן.

00:08:01:03 00:08:07:20
כמה משפחות חיו בכפר אחד בערך?
-היו הרבה משפחות.

00:08:07:24 00:08:11:07
היו הרבה משפחות?
-כן, הרבה משפחות.

00:08:12:00 00:08:14:19
אזור מאורה היה משגשג,
לכן חיו שם הרבה משפחות יהודיות.

00:08:15:06 00:08:24:04
איך נראה המקום, איך נראו הבתים
והשכונה עצמה, מה את זוכרת משם?

00:08:25:01 00:08:32:11
אני זוכרת שבשכונה היה עץ מסוג
"וורקה", זה האזור ששיחקנו בו.

00:08:32:13 00:08:39:01
השביל הראשי לגונדר עבר דרכו,
וכמו כן היו שתי שכונות משני צדיו.

00:08:40:18 00:08:43:02
המקום עצמו היה פתוח.

00:08:43:21 00:08:48:03
מה זאת אומרת פתוח?
-השביל היה רחב מאוד.

00:08:48:16 00:08:53:17
הרבה אנשים נהגו לעבור
בשביל הזה, כך היה נראה המקום.

00:08:53:21 00:08:59:02
ולאחר מכן התחנתני.
-רגע, לפני החתונה, נסיים עם הנושא.

00:08:59:09 00:09:04:06
האם תנאי מזג האוויר היו נוחים?

00:09:04:19 00:09:12:02
כן, מזג האוויר היה נוח; לא קיצי
ולא חורפי, היה מאוד נוח.

00:09:13:01 00:09:20:22
תנגבי את פנייך.
-העיניים שלי?

00:09:21:09 00:09:24:24
עיניים של אישה זקנה.
-לא קרה כלום.

00:09:32:10 00:09:39:21
באלו יחסים הייתם עם הנוצרים
או עם תרבויות אחרות באזור שלכם?

00:09:40:03 00:09:43:08
היחסים היו בסדר גמור,
הסתדרנו היטב.

00:09:43:10 00:09:48:15
חיו שם מוסלמים וגם נוצרים.
כולם הסתדרו וחיו טוב ביחד.

00:09:49:04 00:09:55:07
האם היו מקרים של מריבות?
-לא היו מריבות, המצב היה טוב.

00:09:55:10 00:09:57:02
את לא זוכרת שהיו מריבות?
-המצב היה טוב, היה שלום בין כולם.

00:09:59:01 00:10:04:06
האם עזבת פעם את העיר בלסה-מאורה
ועברת לחיות במקום אחר?

00:10:04:24 00:10:10:20
גדלתי בעיר מאורה ואז עברנו ל...
-לאן עברתם?

00:10:11:01 00:10:13:16
עברנו לעיירה שנקראת סנבטייה.

00:10:14:05 00:10:17:13
עברת לשם אחרי שהתחתנת?
-לא, עברנו לשם לפני זה.

00:10:17:24 00:10:19:01
למה עברתם?

00:10:19:09 00:10:27:03
עברנו לשם מכיוון שלא יכולנו לפרנס
את עצמנו בעיירה שבה גרנו.

00:10:27:22 00:10:37:06
חיינו שם במשך תקופה ארוכה
ואז חזרנו שוב לעיירה שלנו מאוורה.

00:10:37:13 00:10:42:24
במשך כמה זמן גרתם שם?
-גרנו שם קרוב לשש שנים.

00:10:43:03 00:10:46:11
גרתם שם עם אימך לאחר מות אביכם?
-כן.

00:10:46:24 00:10:55:16
האם לאימך היו דודים בעיירה שבה גרתם?
-כן, היו לנו הרבה דודים שם.

00:10:55:21 00:11:03:14
איך אימך הצליחה לכלכל את המשפחה?
-חיו שם אנשים טובים, הם תמכו בנו,

00:11:04:14 00:11:11:18
לאחר הקציר היו מביאים לנו יבולים,
הם היו אנשים מאוד טובים.

00:11:11:22 00:11:16:04
לאחר 6 שנים חזרתם לעיירה מאוורה?
-כן, חזרנו אחרי 6 שנים ואז התחתנתי.

00:11:18:24 00:11:22:20
באיזה גיל התחתנת?
-בגיל 16.

00:11:24:17 00:11:28:01
את זוכרת את החתונה שלך?
-כן, בוודאי.

00:11:28:10 00:11:30:17
הרי הייתי ילדה גדולה.
-כן, 16 זה גיל גדול.

00:11:30:20 00:11:33:12
כן, הייתי גדולה,
הייתי גדולה.

00:11:34:11 00:11:37:04
כמה ילדים יש לך כיום?
-יש לי חמישה ילדים.

00:11:40:04 00:11:43:17
נתחיל לדבר על המומחיות שלך.

00:11:46:22 00:11:53:21
כשחייתם במאוּרָה היית מיילדת
את הנשים של הכפר.

00:11:54:02 00:11:59:12
ממי למדת ליילד?
-מאימא שלי, אימי הייתה חכמה.

00:12:01:09 00:12:05:15
אימי הייתה מאוד חכמה, היא ידעה
הרבה דברים, לכן למדתי ממנה ללדת.

00:12:06:13 00:12:15:12
מדי פעם היא הייתה מבקשת ממני
להצטרף אליה ולעזור לה ליילד

00:12:15:20 00:12:18:15
ואז הייתי הולכת איתה.
-באיזה גיל התחלת ליילד?

00:12:19:04 00:12:22:10
אז כבר ילדתי.
-התחלת ליילד אחרי שילדת.

00:12:22:11 00:12:34:14
בתור ילדה לא הלכת עם אימך ליילד?
-השארתי את בני בבית, שמרו לי עליו.

00:12:34:17 00:12:44:15
אני שואלת לגביך, כשהיית ילדה הלכת
עם אימך כשהיא הלכה ליילד נשים?

00:12:44:18 00:12:46:16
היית רואה את אימך
כשהיא הייתה מיילדת?

00:12:46:20 00:12:48:12
כן, בלידות שהיו בתוך השכונה .

00:12:48:20 00:12:50:07
כשהיית עוד ילדה קטנה?
-כן.

00:12:51:23 00:12:58:03
באיזה גיל אימך לימדה אותך ליילד?
-בגיל 15 בערך.

00:12:58:09 00:13:02:15
אימי הייתה אומרת לי להצטרף אליה
כשהיא הלכה ליילד, וככה למדתי.

00:13:02:24 00:13:06:00
לאחר מכן התחתנתי וילדתי בעצמי
ואז המשכתי ליילד בעצמי

00:13:06:09 00:13:09:20
האם זה היה העיסוק העיקרי שלה?
-את מתכוונת לאימי?

00:13:10:02 00:13:12:08
כן, זה היה העיסוק העיקרי שלה.

00:13:12:16 00:13:21:06
כשאנשים היו חולים והיה להם נפחות
בגופם, היו לה כל מיני תרופות עבורם.

00:13:21:13 00:13:27:17
היו לה כל מיני שיטות, למדתי ממנה
הכול, והתחלתי לטפל בהרבה אנשים.

00:13:27:22 00:13:33:13
איך אימך הייתה מלמדת אותך?
-היא הראתה לי והסבירה לי מה שעשתה.

00:13:34:10 00:13:40:15
למשל כשהיא הלכה ליילד היית הולכת
איתה, והיא הסבירה לך מה צריך לעשות?

00:13:40:17 00:13:48:20
לא, היא רק הסבירה לי בעל פה.
היא הסבירה לי בלי לראות את הלידה.

00:13:52:04 00:14:01:24
אלו דברים חשובים היית חייבת לדעת
כדי ליילד נשים אחרות?

00:14:03:02 00:14:08:15
למשל, כמיילדת ידעתי

את מועד הלידה של התינוק.

00:14:09:16 00:14:10:18
איך היית יודעת את זה?

00:14:10:24 00:14:16:02
העובר היה מכביד עליה,
האישה עושה מאמצים לקראת הלידה,

00:14:17:07 00:14:24:11
בנוסף האישה מפרישה מי שפיר,
באותו רגע אני מכינה המנשא לתינוק.

00:14:24:21 00:14:32:17
מכינה את הציוד ללידה ואת התער
וממתינה איתה עד הלידה.

00:14:33:15 00:14:38:24
ואז אני תומכת בה ובעובר
והאישה יולדת .

00:14:39:08 00:14:48:03
כשהתינוק נולד אני מחזיקה אותו ביד"י
ומודדת את חבל הטבור באצבעותיי.

00:14:48:20 00:14:56:16
אני מכינה חוט מראש, לקצה אחד
אני קושרת את חבל הטבור ,

00:14:56:18 00:14:59:23
את הקצה השני של החוט אני מחזיקה
כדי שחבל הטבור לא יכנס לביטנה.

00:15:00:01 00:15:02:05
זה כדי שחבל הטבור ייכנס חזרה.
-כן, כדי שלא ייכנס לבטנה.

00:15:02:13 00:15:10:18
לאחר שקשרתי את החוט על ירכיה,
אני מבקשת ממנה לזוז מצד לצד

00:15:10:22 00:15:14:16
ואז כשהיא זזה מצד לצד
התינוק יוצא מהבטן שלה.

00:15:15:16 00:15:17:08
כלומר הדברים שנותרו בביטנה?
-כן.

00:15:18:07 00:15:21:06

לאחר שהתינוק יוצא
גם השליה יוצאת החוצה.

00:15:22:01 00:15:27:10
ואז מחבקים את התינוק וצוהלים משמחה
וכך מסיימים את הלידה בצורה טובה.

00:15:34:11 00:15:42:24
את זוכרת את הפעם הראשונה
בילדותך שראית אישה יולדת?

00:15:43:11 00:15:50:23
כשאימך הלכה ליילד, באיזה גיל הבנת
שמדובר בלידה, את זוכרת את זה?

00:15:51:01 00:15:53:18
אני הייתי עושה מה
שאימי הייתה מסבירה לי.

00:15:54:01 00:15:57:01
לא ראית לידות בילדותך?
-לא ראיתי לידות.

00:15:57:16 00:16:02:14
אימי הייתה מסבירה כיצד מיילדים,
איך מחזיקים את התינוק,

00:16:03:22 00:16:05:24
וכיצד תומכים בגבה של האישה בלידה.

00:16:07:22 00:16:15:21
מאחוריה אני תומכת ביולדת
ומלפניה אישה נוספת מחזיקה אותה.

00:16:15:25 00:16:17:23
איך מחזיקים אותה?
-בכתפיים שלה.

00:16:18:08 00:16:23:20
היולדת מניחה את ידה על האדם
שניצב מולה ומחזיקה אותו חזק,

00:16:24:13 00:16:28:01
ואז הצירים שלה מתחילים.

00:16:28:04 00:16:32:17
היולדת מכופפת בתהליך בזמן הלידה?
-כן, היא מתכופפת על ברכיה ויולדת.

00:16:32:20 00:16:38:01

ואז התינוק נולד ,
אחרי זה אני שוטפת את התינוק,

00:16:38:08 00:16:48:06
ואז נותנים ליולדת לשבת במקום נוח,
ואז מוסרים לה את התינוק על המנשא.

00:16:50:13 00:16:56:02
מי הייתה האישה הראשונה שיילדת?

00:16:56:17 00:17:00:21
מה הפעם הראשונה שאת זוכרת שיילדת?

00:17:04:12 00:17:13:23
לאחר שילדתי את שני ילדיי, האישה
הראשונה שיילדתי הייתה השכנה שלי.

00:17:14:24 00:17:21:14
באותם הימים לא האמנתי שאני יכולה
ליילד וחששתי מזה קצת,

00:17:22:02 00:17:27:06
אבל הצלחתי ליילד את השכנה שלי,
מאוד שמחתי ומאז המשכתי ליילד.

00:17:27:15 00:17:31:08
מי הזעיק אותך באותה לידה?
-דוד שלה ששמו אבא-ליג'או,

00:17:31:11 00:17:35:14
הוא אמר לי שהאישה חולה,
הלכתי אליה ויילדתי אותה.

00:17:35:15 00:17:39:21
היא ילדה מהר? מה עשית?
-לקח לה מעט זמן ללדת.

00:17:40:15 00:17:48:05
נתנו לה משקה שעוזר לעובר
להתהפך בבטן שלה.

00:17:48:09 00:17:52:11
היא שותה מהמשקה
ואז התינוק נולד.

00:17:52:13 00:17:58:11
מה היית עושה ליולדת, האם היית מעסה
אותה, או שהיית נותנת לה משקאות?

00:17:58:17 00:18:06:13

כן, היינו מחממות משקה שעשוי מפשתן ונותנים להם לשתות, זה היה עוזר לה.

00:18:06:17 00:18:11:09

איך הפשתן היה עוזר לה?
-הפשתן מרכך את העובר בבטנה

00:18:13:03 00:18:20:24

ואז שהאישה יולדת,
-מאז עד שעליתי לארץ הייתי מיילדת.

00:18:26:13 00:18:31:20

האם בזמן הלידה הבעל של היולדת
יכול להיות נוכח במקום הלידה?

00:18:31:23 00:18:36:09

כן, הוא נוכח במקום. כל השכנים היו
מתאספים ומתפללים שהאישה תלד בשלום.

00:18:36:12 00:18:38:22

כולם נכחו באותו הבית בזמן הלידה?
-כן, כן.

00:18:39:07 00:18:47:04

היינו מתאספים בתוך הבית ומחוצה לו,
ומתפללים שהאישה תלד בשלום.

00:18:47:07 00:18:52:09

הבעל יכול לראות את אשתו יולדת?
-לא, הוא לא היה מתקרב אליה.

00:18:52:12 00:18:54:06

הוא לא התקרב לאשתו.
-לא, רק אנחנו יילדנו אותה.

00:18:54:08 00:18:56:08

רק הנשים התקרבו אליה?
-כן, רק אנחנו הנשים יילדנו אותה.

00:18:56:14 00:18:58:20

אסור לגברים להתקרב ליולדת.

00:19:02:03 00:19:15:18

לפעמים ישנם חששות ליילד נשים,
לפעמים הלידה עברה מהר,

00:19:15:21 00:19:20:09

והיו גם נשים שנתקלו בבעיות בלידה.
-מה הרגשת לגבי זה?

00:19:20:14 00:19:28:15
חששתי רק בלידה הראשונה והשנייה,
אחרי זה הייתי מעודדת את היולדות,

00:19:28:24 00:19:35:17
הייתי מעסה אותן בגבן, ומעודדת אותן
שהן עומדות ללדת ושעליהן להתחזק.

00:19:35:24 00:19:38:17
זה היה התפקיד שלי.

00:19:40:21 00:19:44:23
האם הזעיקו אותך כשהאישה עמדה ללדת,
או שהזעיקו אותך לפני כן?

00:19:47:12 00:19:56:22
אם האישה סבלה מכאבים במהלך הלילה
או במהלך היום, היו מזעיקים אותי.

00:19:57:02 00:20:00:07
לרוב המתנתי זמן רב ללידה.
-מה זאת אומרת זמן רב?

00:20:00:08 00:20:01:17
כמה זמן היית ממתינה איתה?
-לפעמים נשארתי איתה בלילה.

00:20:02:23 00:20:09:16
גם אם הלידה ארכה 5 או 6 שעות,
אני תמיד נמצאת לצידה ולא עוזבת אותה.

00:20:11:11 00:20:16:14
מה עשית אחרי שיילדת אותה?
-אחרי שיילדתי אותה אני הולכת לביתי.

00:20:17:16 00:20:22:23
הייתם עושים טקס, או שותים קפה?
-היינו שותים קפה כל הזמן.

00:20:23:01 00:20:32:12
עד שהיא ילדה היינו שותים קפה
ומתפללים לאל שהלידה תעבור בשלום.

00:20:33:23 00:20:42:10
ואז אחרי שהאישה יולדת, לא מתקרבים
אליה, היא עוברת לגור בבית ייעודי.

00:20:42:13 00:20:48:08
עוברים לגור איתה בדרך כלל שני אנשים,
ואנחנו מכינים אוכל וצוהלים משמחה.

00:20:48:24 00:20:52:20
מי היה נכנס איתה לבית הייעודי?
-קרובי משפחה או הילדים שלה.

00:20:53:19 00:21:00:18
כמו כן, אם היו נשים שכבר ילדו ועברו
לגור בבית הייעודי, היא מצטרפת אליהן.

00:21:01:10 00:21:05:07
זה היה המנהג, אסור לה להיכנס
לבית כשהיא עוד מדממת אחרי הלידה.

00:21:05:18 00:21:07:00
פה בארץ המנהג הזה לא קיים.

00:21:14:08 00:21:18:20
האם היו משלמים לך כסף על זה
שהיית מיילדת אותן?

00:21:18:23 00:21:23:13
לא, לא היו משלמים לי כסף
וגם לא הייתי מקבלת.

00:21:24:15 00:21:30:00
זה היה המעשה הטוב שיכולתי לעשות,
לכן לא הייתי לוקחת שום דבר.

00:21:30:10 00:21:37:18
אנחנו מאמינים שאדם שמילד
מבורך על ידי האל.

00:21:39:19 00:21:44:21
לכן לא הייתי מקבלת כסף מאף אחד.

00:21:44:24 00:21:55:16
מה הם עשו עבורך כדי להודות לך
על כך שיילדת אותן?

00:21:55:19 00:22:00:14
כל הכפר אהבו אותי,
הם העריכו את הידע שלי.

00:22:00:24 00:22:05:04
אם הייתי נקלעת לבעיות,
כולם היו עוזרים לי.

00:22:06:11 00:22:11:22
הם היו עוזרים לי בכל מיני עבודות,
אבל לא קיבלתי מהם כסף.

00:22:15:18 00:22:25:10
היית מיילדת רק את היהודים או שגם
הנוצרים היו מבקשים ממך ליילד?

00:22:25:16 00:22:32:19
היו אנשים שחיו באזור מרוחק מאיתנו
אם המרחק אליהם היה גדול,

00:22:33:09 00:22:41:00
הם היו שולחים אנשים לקרוא לי.
הייתי הולכת ליילד, לא סירבתי אף פעם.

00:22:41:04 00:22:44:13
הלכת ליילד גם אם הם היו נוצרים?
-לא הייתי מיילדת נוצרים.

00:22:44:16 00:22:48:22
יילדת רק יהודיות.
-כן, רק יהודיות.

00:22:48:24 00:22:57:19
הנוצרים היו מפיצים עלינו שמועות,
לכן לא התקרבו אליהם יותר מדי.

00:22:57:23 00:23:01:12
למעט יחסי שכנות טובים,
לא הייתי מיילדת נוצריות.

00:23:02:07 00:23:08:10
בשאר הדברים שיתפנו איתם פעולה,
אבל לא הייתי מיילדת אותן.

00:23:08:13 00:23:10:05
הם לא קראו לי ליילד,
וגם אני לא הסכמתי ליילד אותן.

00:23:10:14 00:23:11:17
הייתי מיילדת רק את היהודיות.

00:23:13:02 00:23:19:05
כשהזעיקו אותך מאזורים מרוחקים,
מי היה בא לקרוא לך?

00:23:19:21 00:23:22:13
אחד מהאנשים שלהם
היה בא בריצה וקורא לי.

00:23:22:16 00:23:34:05
מה היה המרחק עד אליכם?

-המרחק כמו מפה עד מרכז העיר ברמלה.

00:23:34:13 00:23:36:08

זה היה המרחק
שהם היו באים לקרוא לי.

00:23:36:13 00:23:39:10

זה לא היה מרחק הליכה של הרבה שעות?
-לא, זה לא לקח הרבה זמן.

00:23:39:12 00:23:42:17

כלומר הזעיקו אותך מהכפרים הסמוכים.
-כן, הקרובים יותר הזעיקו אותי.

00:23:42:24 00:23:48:04

אם עזבתי את מקום מגורי ועברתי
למקום אחר, גם שם הייתי ממשיכה ליילד.

00:23:48:08 00:23:54:06

כלומר כולם ידעו שהיית מיילדת?
-כן, יילדתי רק בכפרים הסמוכים.

00:23:54:10 00:23:56:05

אבל לכפרים מרוחקים
לא הייתי הולכת ליילד.

00:24:01:00 00:24:07:01

אילו הכנות היית עושה
לפני שהיו באים להזעיק אותך?

00:24:08:07 00:24:16:23

אם היה חסר להם תער,
הייתי קונה מראש ולוקחת איתי.

00:24:17:03 00:24:18:14

היית לוקחת רק תער?
-כן.

00:24:19:07 00:24:26:20

הייתי לוקחת איתי תער ואת שאר הדברים
לתינוק, היולדת מכינה בעצמה.

00:24:27:09 00:24:31:09

ואז אני מקבלת את הציווד מוכן.
מלבד התער לא לקחתי איתי שום דבר.

00:24:31:22 00:24:34:20

כלומר היולדת צריכה להכין את כל הציווד.
-כן היא צריכה להכין הכול.

00:24:34:22 00:24:39:18
היולדת חיכתה עם כל הבדים והבגדים?
-כן, בגדים חדשים לתינוק.

00:24:39:25 00:24:49:20
כמו כן היולדת הכינה ציוד,
דאגה לניקיון וחיכתה עד שתלד.

00:24:49:24 00:24:54:03
ואז אני הולכת אליה מיילדת אותה
ודואגת לסיים את הלידה בבטחה.

00:24:54:06 00:24:58:23
כשהלכת ליילד, חוץ מתער
איזה ציוד לקחת איתך?

00:24:59:03 00:25:04:21
הייתי לוקחת איתי רק את התער
וזה שימש לגילוח הראש.

00:25:06:00 00:25:11:22
אחרי שהשתמשת בתער היית קונה חדש
או ששטפת את התער לשימוש חוזר?

00:25:11:24 00:25:14:14
לא, אני זורקת את זה במקום.
-כלומר זה חד פעמי.

00:25:14:17 00:25:16:12
כן, את התער המשומש זרקתי במקום.

00:25:16:22 00:25:19:09
איפה היית קונה את זה?
-בשוק.

00:25:19:11 00:25:23:18
היית הולכת לשוק לקנות את התער?
-כן, היינו קונים את בשוק.

00:25:23:23 00:25:28:25
חוץ מהתער לא היית זקוקה לציוד אחר?
-לא היה לי צורך בציוד נוסף.

00:25:29:03 00:25:31:03
בעצם היית צריכה רק תער?
-כן.

00:25:44:22 00:26:01:20
האם הייתם מכינים תרופות ביתיות
מעלים או מתבלינים לטובת היולדת?

00:26:03:10 00:26:09:19
היולדות לא היו צריכות כלום, אבל
לאנשים חולים היו לנו הרבה תרופות.

00:26:09:22 00:26:13:05
פה בארץ אין תרופות ביתיות,
אבל באתיופיה היו לנו הרבה תרופות.

00:26:13:06 00:26:19:11
לא היו תרופות מסורתיות
שנתת ליולדות כדי להקל על הלידה?

00:26:19:14 00:26:25:07
סיפרת קודם שהיית מעסה אותן.
כן, הייתי מעסה אותן בגבן.

00:26:25:10 00:26:30:19
נוסף על כך הייתי נותנת שתייה חמה,
אבל לא הייתי נותנת להן משהו אחר.

00:26:30:22 00:26:34:22
האם היה נהוג לשתות "טלה"
(משקה חריף) או קפה?

00:26:34:24 00:26:42:25
כן, אם הכינו מראש עד שהאישה יולדת
היינו שותים, אוכלים ונהנים.

00:26:43:05 00:26:49:12
האם גם היולדת הייתה שותה מה-"טלה"?
-לא, היא לא שותה.

00:26:49:14 00:26:57:25
היינו מערבבים דבש ונותנים ליולדת
כדי שהעובר יתהפך בבטנה.

00:26:58:09 00:27:04:17
כשהיא אכלה את הדבש נהיו לה בחילות
ואז העובר התהפך בבטנה.

00:27:05:10 00:27:12:08
הדבש היה מרגיע את היולדת, מעבר לזה
לא היינו נותנים לה משהו אחר.

00:27:12:10 00:27:14:25
הדבש היה מהול במים?
כן.

00:27:18:05 00:27:24:20

האם היו מאכלים או משקאות מסוימים שלילדת היה אסור לאכול או לשתות?

00:27:25:00 00:27:28:08
למשל מאכלים שיכלו להזיק לעובר שלה?

00:27:28:11 00:27:33:05
היא יכלה לאכול ולשתות מה שהתחשק לה.

00:27:33:07 00:27:40:15
הבנתי, אבל השאלה שלי היא האם היו מאכלים שהיו אסורים לאישה בהיריון,

00:27:40:17 00:27:46:09
מחשש שהאוכל יגרום נזק לאישה בהיריון או לעובר שלה? סיפרו לי משהו על זה.

00:27:46:14 00:27:53:14
אסור לה לאכול דברים מאוד חריפים כדי לא להזיק לתינוק.

00:27:54:16 00:28:00:01
כשהיא מתקרבת ללידה, החריף עלול לפגוע בתינוק.

00:28:00:15 00:28:04:25
חוץ מזה היינו אומרים ליולדות לא לשתות "טלה" (משקה מסורתי) לא מסונן.

00:28:05:09 00:28:12:23
המלצנו להם לשתות "טלה" מסונן, מתוק ונקי כדי שזה לא יזיק לעובר.

00:28:13:01 00:28:16:05
מעבר לזה מותר לה לאכול ולשתות הכול.

00:28:16:16 00:28:23:08
לפי מה שהסברתי, אישה בהיריון צריכה לאכול אוכל חם ומשקאות מתוקים,

00:28:23:10 00:28:26:24
כדי לחזק את עצמה ולרכך את העובר. כן, כן.

00:28:27:14 00:28:37:15
אישה אחת סיפרה לי שהיו משתמשות בחומר שדומה לדבש שאינו דבש,

00:28:37:21 00:28:43:25

היא דיברה על חומר דומה לדבש
אבל לא מיוצר על ידי דבורים.

00:28:44:10 00:28:46:01
את מתכוונת לחומר שנקרא "טאזמה"?
-כן.

00:28:47:11 00:28:56:05
ובכן החומר הזה נקרא "טאזמה",
וגם החומר הזה טוב להתהפכות העובר.

00:28:56:10 00:28:58:18
גם החומר הזה טוב להתהפכות העובר,
זה לא מזיק לאישה או לעובר?

00:28:58:22 00:29:07:12
זה לא מזיק, הרי זה סוג של דבש,
זה אפילו יותר טעים מדבש.

00:29:07:14 00:29:09:05
"הטאזמה" היה יותר טעים מדבש?
-כן.

00:29:10:01 00:29:15:01
אותה אישה סיפרה לי שהחומר "טאזמה"
עוזר ליילד את התינוק.

00:29:15:03 00:29:18:06
כן, ה-"טאזמה" גורם להתהפכות העובר
-זה עזר להתהפכות העובר.

00:29:18:13 00:29:24:24
אם הראש של העובר היה כלפי מעלה,
ה-"טאזמה" גורם לו להתהפך כלפי מטה.

00:29:35:21 00:29:41:10
כמה נשים יילדת בסך הכל?
-איני זוכרת כמה היו.

00:29:42:00 00:29:49:10
יילדתי בכל מקום שהלכתי אליו, הפסקתי
ליילד לאחר שעליתי ארצה בגלל גילי.

00:29:49:23 00:30:01:13
לכן רוב חיי יילדתי,
צריך הרבה מומחיות כדי ליילד.

00:30:03:08 00:30:10:22
בזמן שיילדתי התקשיתי לאכול,
לא היה לי מספיק זמן לאכול.

00:30:13:02 00:30:21:01
בנוסף הייתי גם המוהלית ,
יילדתי וגם הייתי מוהלית.

00:30:22:06 00:30:30:21
כל מי ששבר את היד היה פונה אליי.
אם היה לו שבר חבשתי להם את היד,

00:30:31:11 00:30:38:23
הייתי מערבבת חילבה עם מים,

00:30:40:04 00:30:45:12
ושמה את החילבה המעורבב
על היד וחובשת אותה.

00:30:45:21 00:30:50:17
לאחר 3 ימים, אני מחליפה את החילבה
וחובשת שוב את היד.

00:30:51:08 00:30:58:14
כשמגיע אליי מישהו עם שבר ברגליים,
ראשית אני בודקת את המצב של העצמות.

00:30:59:08 00:31:07:01
הקפדתי לבדוק היטב את המצב
של העצמות. אחרי שבדקתי,

00:31:08:01 00:31:17:04
אני מגיעה למסקנה איך נגרם השבר ומה
הנזק שנגרם לו ואז מתקנת את השבר.

00:31:17:10 00:31:24:15
למשל אם השבר היה ברגל, הייתי הופכת
את הפצוע כלפי מעלה ומתקנת את השבר.

00:31:25:01 00:31:28:16
איך אני יכולה לספר הכול,
חייתי עם העבודות האלה.

00:31:29:06 00:31:32:01
אם מישהו הגיע אליי עם שבר בידיים,
הייתי מטפלת בו באותה צורה.

00:31:32:14 00:31:41:16
היה מקרה אחד שאיש אחד מהל את בנו
בעצמו ולא פתח את הצינור של השתן.

00:31:42:09 00:31:46:14
צינור השתן נסתם מקרישת הדם,

והילד לא הצליח להשתין .

00:31:46:17 00:31:50:24
מה זאת אומרת שהצינור נסתם?
-הדם שהתייבש סתם את הצינור השתן.

00:31:51:07 00:31:55:18
הדם נכנס פנימה וסתם לו את דרכי
השתן במשך חודשים.

00:31:55:21 00:31:58:07
זה גרם לזה שהתנפחה לו הבטן
ומבפנים הכול היה רקוב.

00:31:58:18 00:32:05:19
באותו יום כבר ארזתי את כל הציוד
לקראת היציאה למסע לסודן,

00:32:06:01 00:32:09:10
כשהתכוננו להעמיס את הציוד
כיוון שתכננו לצאת למסע בלילה,

00:32:09:16 00:32:13:10
באותו יום פנה אליי אביו של התינוק
סיפר לי מה קרה וביקש שאעזור לו.

00:32:13:16 00:32:20:24
הורדתי את כל הציוד שנשאתי
והלכתי לבדוק את התינוק.

00:32:21:08 00:32:26:21
ראיתי שצינורות השתן שלו נסתמו מהדם
שהצטבר במקום והתינוק לא הצליח להשתין.

00:32:27:04 00:32:29:12
כתוצאה מזה הכליות שלו
היו מאוד נפוחות.

00:32:31:07 00:32:40:22
לקחתי מחט ותער, הוצאתי כלפי חוץ
את המקום שנסתם ועשיתי חור.

00:32:41:05 00:32:49:21
דחפתי את המחט פנימה לצינור השתן
וחתכתי את הסתימה מסביב עם התער.

00:32:50:01 00:32:56:03
אחרי הפעולה שעשיתי, הסתימה לא נפתחה.
ביקשתי שיביאו לי שמן.

00:32:56:14 00:33:03:07
מרחתי שמן סביב המקום שחתכתי,
ואז גודש הסתימה יצא מהמקום.

00:33:04:01 00:33:06:20
באותו רגע יצא ריח
מאוד מסריח מהשתן של התינוק .

00:33:08:04 00:33:12:15
אביו חשש לקחת את התינוק לטיפול
רפואי בגונדר כדי שלא יזיקו לו,

00:33:12:20 00:33:16:16
כיוון שהשמועה שביתא ישראל יוצאים
לסודן הגיעה אליהם ואביו נלחץ מזה.

00:33:16:20 00:33:19:25
אחרי שטיפלתי בתינוק באותו ערב
הם ליוו אותי ביציאתי לסודן.

00:33:20:12 00:33:26:12
אחרי שעלינו לארץ, אותו התינוק פגש
אותי, נישק את ברכי והציע לי כסף.

00:33:26:14 00:33:31:02
השבתי לו שאני לא מקבלת כסף
ובירכתי אותו על הגעתם לארץ בשלום.

00:33:31:09 00:33:35:00
הוא השיב לי כשהם עוד נשארו בכפר,
הוא תמיד התפלל עבורי שאשמר מכל רע.

00:33:35:04 00:33:37:23
כיום הוא אבא
לשניים או לשלושה ילדים!

00:33:38:09 00:33:43:08
לכן גם כיום הרבה אנשים מודים לי
על מה שעשיתי עבורם בכפר.

00:33:44:01 00:33:50:17
אפילו בעלי טען שיש לי הרבה מומחיות
והתלונן שהרבה אנשים פונים אליי.

00:33:50:21 00:33:55:20
בעלי הציע שאעסוק בזה בבית אחר,
זוהו כמעט גרם לריב בינינו.

00:33:56:03 00:34:00:01
כלומר הייתה לך הרבה עבודה.

-כן, הרבה עבודה .

00:34:00:06 00:34:04:02
כשאנשים התלוננו על כאבי שיניים
ידעתי לעשות עקירה בשיניים,

00:34:04:12 00:34:09:03
כמו כן הייתי מסירה בצקת בגרון
וגם כשהתלוננו על כאבי גרון אחרים.

00:34:09:13 00:34:13:13
הבית שלי היה פתוח כל הזמן עבורם,
אפילו בלילה לא נתנו לי לישון.

00:34:14:13 00:34:18:15
יש איש אחד בשם סלמון מוצ'ית
שגר בירושלים.

00:34:18:25 00:34:26:12
בתו חלתה לאחר שהיא ילדה, באותו זמן
התארחתי אצל אנשים בכפר "מאורה".

00:34:27:02 00:34:31:02
ריפאתי אותה וגם יילדתי אותה בשלום,
הם חיים פה בארץ.

00:34:31:07 00:34:33:07
ספרי לנו מה עשית במקרה שלה?

00:34:33:10 00:34:39:24
היה לה דימום שלא פסק, השתמשתי
בתרופות שהיו לי וטיפלתי בה.

00:34:40:05 00:34:43:24
כלומר מדימום?
-אין את התרופה פה בארץ.

00:34:44:03 00:34:46:10
האם האישה הייתה בהיריון?
-זה קרה מיד אחרי שילדה.

00:34:46:14 00:34:52:09
היא דיממה לאחר שיילדתי אותה, טיפלתי
בה עם התרופות שלי וריפאתי אותה.

00:34:52:14 00:34:56:20
מה קרה אחרי שיילדת אותה?
-אחרי שיילדתי אותה היא התחילה לדמם.

00:34:56:21 00:34:59:09

מה הכוונה התחילה לדמם?
-יצא ממנה הרבה דם.

00:35:00:01 00:35:03:11
לכן הייתה לי תרופה לזה,
נתתי לה את התרופה והיא הבריאה.

00:35:03:13 00:35:06:24
איו תרופה נתת לה?
-אין תרופה כזו בארץ, איך אסביר לך.

00:35:07:01 00:35:12:14
כוונתי היא איך עצרת לה את הדימום?
-לקחת איתי את התרופה וריפאתי אותה.

00:35:12:16 00:35:15:22
מרחת עליה את התרופה או שהיא שתתה?
-נתתי לה לשתות את התרופה.

00:35:16:02 00:35:18:09
איך הכנת אותה?
-ערבבתי את התרופה ונתתי לה לשתות.

00:35:18:12 00:35:21:21
ממה התרופה הייתה עשויה?
-התרופה עשויה מעלים.

00:35:22:09 00:35:28:21
ידעת את התכונות של כל סוג עלה?
-כן, אימי ידעה הכול ואני נעזרתי בה.

00:35:29:04 00:35:34:13
איך שמרתם על הניקיון, למשל מה
עשית עם התער אחריי שסיימת ליילד?

00:35:35:02 00:35:38:14
זורקים את זה יחד עם הזבל.

00:35:38:15 00:35:46:08
ומה עשיתם עם התינוק שלא שרד את
הלידה והשליה שיצאה איתו?

00:35:46:11 00:35:52:19
קוברים את העובר המת כאילו קוברים
בן אדם, לא זורקים את זה סתם ככה.

00:35:53:16 00:35:59:21
תינוק שלא שרד - קוברים אותו
באדמה ולא זורקים סתם ככה.

00:36:00:16 00:36:02:19

זה מה שהיינו עושים.
-הוא חייב להיקבר.

00:36:03:11 00:36:09:09

אחרי הלידה האישה והתינוק מתקלחים?
-כן, היא מתקלחת.

00:36:09:14 00:36:12:02

איפה היא מתקלחת, בביתה או בחוץ?
-היא מתקלחת בבית.

00:36:12:16 00:36:15:22

לפני שעברו שבעה ימים מיום הלידה,
היא לא יוצאת מביתה.

00:36:16:01 00:36:22:04

היו מחממים לה מים והיא הייתה
מתקלחת בבוקר ובערב ליד ביתה.

00:36:22:18 00:36:25:00

לאחר שבעה ימים היא יוצאת
להתקלח בעצמה.

00:36:25:03 00:36:27:16

היא הולכת לנהר להתקלח בעצמה?
-כן, היא הולכת לנהר.

00:36:27:21 00:36:32:24

האם יצא לך לילד תאומים
או יותר מילד אחד?

00:36:33:02 00:36:35:24

לא, מלבד הבת שלי לא יילדתי תאומים.

00:36:36:01 00:36:39:15

יילדת רק את התאומים של ביתך?
-כן, לא יילדתי תאומים אצל אחרים.

00:36:40:00 00:36:42:23

איך יילדת את התאומים,
ידעת מראש שהיא תלד תאומים?

00:36:43:10 00:36:50:19

לא הייתה לנו דרך לדעת שאלה תאומים,
לא היו צילומים, אי אפשר היה לדעת.

00:36:51:20 00:36:53:09

לא יכולנו לדעת שמדובר בתאומים.

00:36:53:11 00:37:02:03

בכפר "אמבובבר" היה רופא.
הלכנו לשם והיא ילדה שם ,

00:37:02:14 00:37:06:10

בהתחלה היא ילדה את התינוק הראשון
ואז את השני, אני גם הייתי איתה.

00:37:06:21 00:37:10:19

גם הרופאים לא ידעו שמדובר בתאומים,
כולם נבהלו והשתתקו במקום.

00:37:10:24 00:37:17:21

אני הבנתי שיש עוד תינוק, והוא נתקע
בפלג גופו העליון והזיז את רגליו,

00:37:18:02 00:37:22:05

ואז אני נכנסתי לחדר ומרחתי את
גופו של התינוק וככה הוא יצא.

00:37:22:09 00:37:24:20

עשית את זה במרפאה עצמה?
-כן, במרפאה.

00:37:24:22 00:37:27:23

בתך הלכה ללדת בכפר אמבובבר?
-כן.

00:37:28:01 00:37:35:03

הרופאים יילדו את התינוק הראשון ואז
אני יילדתי אותה למרות היה שם רופא.

00:37:35:04 00:37:40:05

הרופא הגיע עד לביתכם?
-לא, היא הלכה להיבדק במרפאה שלו.

00:37:40:08 00:37:42:18

היא ילדה שם במרפאה.

00:37:43:11 00:37:48:14

אבל את יילדת אותה במרפאה?
-כן, אני יילדתי אותה שם.

00:37:48:18 00:37:57:21

ואז בלידה, התינוק השני נתקע בצווארו
ברחם חילצתי אותו וככה הצלתי אותו.

00:37:58:10 00:38:04:23

צינית שלא יכולתם לדעת שאלה תאומים.
-לא ידענו וגם הרופא לא ידע.

00:38:05:18 00:38:08:17
אחרי שהתינוק הראשון יצא,
איך ידעת שיש תינוק נוסף?

00:38:08:19 00:38:14:17
היא ביקשה שאחזיק אותה, למעשה
גם אני ידעתי שהיה לה תינוק נוסף.

00:38:15:10 00:38:20:07
כשהסתכלתי ראית שרגליו של התינוק
יצאו החוצה והוא נתקע ברחמה,

00:38:20:11 00:38:22:11
ואז יילדתי בעצמי
גם את התינוק השני.

00:38:22:18 00:38:24:19
שטפת את הידיים שלך ואז יילדת אותה?
-כן.

00:38:25:14 00:38:27:16
כלומר הכנסת לרחמה את שתי הידיים שלך?
-כן.

00:38:28:07 00:38:34:19
ואז מה עשית, הזזת את התינוק לצדדים?
-הרי התינוק היה תקוע לגמרי.

00:38:34:23 00:38:36:21
החזקתי את התינוק
וסובבתי אותו לצדדים.

00:38:38:01 00:38:39:07
ואז התינוק יצא?
-כן.

00:38:41:05 00:38:46:07
ככה חילצתי אותו,
היום הוא אדם מבוגר וגדול.

00:38:46:22 00:38:52:12
חוץ מבתך לא יצא לך ליילד תאומים?
-לא, לא יילדתי תאומים חוץ ממנה.

00:38:52:17 00:38:59:21
יילדתי רק בלידות של תינוק בודד,
חוץ מבתי לא יילדתי תאומים.

00:39:00:13 00:39:06:01

אם היית נתקלת בבעיה כזו
אצל היולדות, מה היית עושה?

00:39:06:03 00:39:11:25
היה מקרה שאשתו של בן אחי
מת לה תינוק ברחמה,

00:39:12:10 00:39:18:24
הם תכננו לקחת אותה למרפאה בגונדר
לכן הם עברו דרך "מאורה".

00:39:19:02 00:39:24:04
הם אמרו שאני מומחית בזה,
לכן הם קראו לי ולקחו אותי איתם.

00:39:24:06 00:39:28:08
מה קרה לאישה?
-הם סחבו אותה על המיטה ולקחו אותה.

00:39:28:11 00:39:30:01
האם האישה הייתה בהיריון?
-כן, היא הייתה בהיריון.

00:39:30:17 00:39:35:01
הם קראו לי והלכתי לשם, ואז ניסו
ליילד אותה ולא הצליחו,

00:39:35:17 00:39:37:03
התינוק כבר לא היה בחיים.

00:39:37:23 00:39:41:07
איך גיליתם את זה?
-התינוק לא זז.

00:39:41:13 00:39:45:09
התינוק מת בתוך הרחם או בחוץ?
-התינוק מת בתוך הרחם.

00:39:45:14 00:39:47:23
איך ידעת שהתינוק מת ברחמה,
איך בדקת אותה?

00:39:48:03 00:39:55:02
נגעתי בבטנה ובאזור האגן והתינוק
לא זז, ואז הבנתי שהוא לא בחיים.

00:39:55:17 00:39:58:16
ואז הכנסתי את ידי לרחמה
והוצאתי את התינוק המת.

00:39:59:14 00:40:03:01
היא לא יכלה ללדת בעצמה בדרך רגילה?
-זה בלתי אפשרי.

00:40:03:08 00:40:07:05
כיוון שהתינוק מת, גם כשהיא התאמצה
ללדת התינוק לא יצא.

00:40:07:16 00:40:13:12
וככה חילצתי את התינוק המת והצלתי
אותה, כיום היא גרה בקריית מלאכי.

00:40:13:14 00:40:17:24
האישה חיה פה בארץ?
-כן, היא חיה פה בארץ בקריית מלאכי.

00:40:18:15 00:40:27:23
האישה נשואה לבן אחי, לא נרתעתי
משום דבר עשיתי מאמץ לטפל בכולם.

00:40:28:06 00:40:36:01
אילו אזהרות נתתם לנשים בהיריון, למשל
האם אמרתם להן מה לאכול ומה לא?

00:40:37:03 00:40:38:22
אלו אזהרות נוספות נתתם להן?

00:40:38:24 00:40:45:11
אם לא הצלחנו ליילד את האישה,
ביקשנו מגברים שיחזיקו אותה הפוכה.

00:40:45:16 00:40:47:24
איך הם היו מחזיקים אותה?
-מרימים את רגליה כלפי מעלה.

00:40:48:02 00:40:48:24
כלפי מעלה?
-כן.

00:40:49:06 00:40:55:22
הגברים מחזיקים את רגליה כלפי מעלה
מזיזים אותה מצד לצד ומושיבים אותה.

00:40:56:09 00:41:00:20
אחרי שהושיבו אותה, הם מרימים אותה
אותה שוב ואז התינוק גם מתהפך.

00:41:01:22 00:41:06:15
התנועה של האישה מצד לצד גורמת גם
לתינוק לזוז, ואז התינוק נולד מיד.

00:41:07:13 00:41:09:21
לנו הנשים לא היה כוח פיזי להרים את
האישה, לכן קראנו לגברים שירימו לנו.

00:41:09:24 00:41:11:01
הגברים עזרו לכן?
-כן.

00:41:11:04 00:41:17:21
כלומר היו לך הרבה שיטות ליילד?
-כן, לפעמים השתמשתי בשיטות האלו.

00:41:18:06 00:41:21:17
במצבים רבים שהיה קשה ליילד את
האישה נהגנו בדרכים האלו.

00:41:22:21 00:41:27:15
אחרי הלידה איך הייתם חוגגים?
-מברכים את היולדת,

00:41:27:24 00:41:36:14
מכינים לה דייסה ונותנים ליקר דבש,
היא אוכלת, שותה והולכת לנוח .

00:41:37:10 00:41:39:11
אבל לא היינו נותנים לה לישון
מיד אחרי הלידה.

00:41:39:15 00:41:44:04
היא צריכה להישאר ערה?
-כן, עוטפים אותה ומושיבים אותה.

00:41:44:06 00:41:45:01
למה?

00:41:47:10 00:41:56:24
היא יכולה להירדם מעייפות, לכן עודדנו
ונתנו לה אוכל ושתיה כדי שתישאר ערה.

00:41:57:14 00:42:02:07
היא נשארה ערה כפי יכולתה ,
אם היא מאוד עייפה היא ישנה .

00:42:02:21 00:42:06:01
אם היא הרגישה רע,
לא היינו עוזבים אותה.

00:42:07:09 00:42:14:13
בנוסף לא נתתם לה לישון?

-כן, ככה היינו נוהגים בכפר שלנו.

00:42:16:01 00:42:24:14
אחרי שיילדת אישה האם היית הולכת
לבקר אותה או לילד נשים אחרות?

00:42:24:16 00:42:31:02
בוודאי שהיינו מבקרים אותה, היינו
לוקחים אוכל ושתייה לשאול לשלומה.

00:42:31:08 00:42:38:07
כמה זמן היית הולכת לבקר את האישה
והתינוק ולבדוק לשלומם?

00:42:42:05 00:42:45:08
בכל פעם שקראו לי לביתם
הלכתי לבדוק מה שלום האימא והתינוק,

00:42:45:10 00:42:49:22
הייתי ממששת את התינוק ובודקת
את התנועות שלו ואת מצבו הבריאותי.

00:42:50:17 00:42:57:10
אפשר לגלות הרבה מהתנועות של התינוק,
אם אמו פיקחת היא עוזרת בבדיקות,

00:42:57:15 00:43:00:24
וככה היא יולדת,
זה מה שהיה מקובל.

00:43:01:08 00:43:07:12
מה היה תפקידו של הבעל כשאשתו יולדת?
אילו דברים הוא היה עושה?

00:43:07:15 00:43:12:05
בזמן שאשתו יולדת, הבעל מחכה בחוץ
כשהוא מאוד מודאג וחסר אונים.

00:43:12:08 00:43:21:24
אחרי שאשתו יולדת הוא מסדר לה את המיטה
ואת הכריות ונותן לה בגדים חדשים.

00:43:22:02 00:43:23:04
הבעל נהיה מאוד שמח!

00:43:24:10 00:43:32:22
לאחר 7 ימים, הוא שוחט בקר ומאכיל
את אשתו בשר וככה היא מתחזקת.

00:43:33:11 00:43:37:19

פה בארץ, נשים לאחר הלידה -
אין להן מה לאכול.

00:43:37:21 00:43:39:06
בארץ המצב שונה.
-זה לא טוב,

00:43:39:19 00:43:47:13
אצלנו נהגנו להאכיל את האישה שילדה,
דייסות חמות וגם בשר לאחר 7 ימים.

00:43:47:19 00:43:54:19
עד שלא עברו 7 ימים היא לא אכלה בשר?
-כן, 7 ימים אסור לאכול בשר לשם האל,

00:43:55:13 00:43:57:08
היא אכלה רק דייסות וכל מיני דברים.

00:43:57:10 00:43:58:24
למעט דייסות, היולדת לא אוכלת בשר?
-לא, היא לא אוכלת.

00:43:59:01 00:44:05:01
מהי הסיבה שעומדת מאחורי זה?
-הסיבה היא כדי להודות לאלוקים.

00:44:05:04 00:44:07:07
כלומר זה כמו צום?
-כן, זה כמו צום.

00:44:09:04 00:44:11:17
לכן רק אחרי שעברו 7 ימים,
אישה שילדה יכולה לאכול בשר.

00:44:12:23 00:44:21:13
כפי שסיפרת לי קודם, אילו מאכלים
האישה יכלה לאכול במהלך הריונה?

00:44:21:16 00:44:29:09
וגם לאחר הלידה, איזה סוגים של אוכל
היא הייתה אוכלת?

00:44:31:03 00:44:39:07
היא אכלה דייסה שעשויה מדגן "טף"
אדום ותירס שמעורבב עם חמאה,

00:44:40:09 00:44:50:14
כשהיא קמה בבוקר נתנו לה דייסה
שהכנו היטב והיא שותה את זה.

00:44:50:15 00:44:58:16
בנוסף לזה היינו מגישים לה אינג'רה,
לחם ודייסות ומאכלים אותה.

00:44:58:23 00:45:02:21
ומאוחר יותר שוחטים בקר עבודה
ומגישים לה בשר.

00:45:05:05 00:45:10:19
אילו מאכלים היה אסור לה לאכול
בזמן ההיריון ולאחר הלידה?

00:45:13:07 00:45:17:09
היא יכלה לאכול כל מה שהיא רצתה.

00:45:17:19 00:45:25:24
כל עוד היא בריאה היא יכלה לאכול הכול
אבל לקראת הלידה היא לא אוכלת חריף.

00:45:26:03 00:45:28:12
כן, סיפרת לי את זה.
מה עוד אסור לה לאכול חוץ מחריף?

00:45:28:13 00:45:30:12
חוץ מחריף לא היו מאכלים
שאסור לה לאכול.

00:45:30:17 00:45:35:04
כלומר היא יכלה לאכול כל סוג של אוכל?
-כן, היא יכלה לאכול הכול.

00:45:39:08 00:45:51:06
סיפרת שבלידה עצמה, הנשים של השכונה
מתאספות, מתפללות וצוהלות משמחה.

00:45:51:09 00:45:54:19
כן.
-באילו דברים נוספים הן היו עוזרות?

00:45:54:21 00:45:59:21
הן היו מכינות את הדייסה בבית
ומזמינות את כולם לאכול.

00:46:01:10 00:46:04:24
לאחר שהם אכלו, הם מברכים את האישה
על לידת התינוק והולכים לבתיהם.

00:46:05:14 00:46:08:03
ככה היו מפגינים שמחה.

00:46:08:06 00:46:13:13
האורחים שתו ט'לה, משקה חריף,
ואכלו אינג'רה וככה נפרדו בשלום.

00:46:13:17 00:46:17:24
במשך כמה זמן הייתן מחכות עם האישה
אחרי שהיא ילדה?

00:46:18:01 00:46:23:02
מיד אחרי הלידה, האישה נכנסת
לבית נפרד ומישהו נכנס איתה יחד.

00:46:23:04 00:46:25:01
היא נכנסה לבית נפרד מיד אחרי הלידה.
כן, אסור לה להיכנס לביתה.

00:46:25:13 00:46:27:08
היא עוברת מיד לאחר שילדה?
-בהתחלה היא יולדת בביתה,

00:46:27:22 00:46:32:08
אחרי שניקינו את הבית,
היא עוברת לגור בבית נפרד.

00:46:33:01 00:46:37:09
בבית הנפרד חיכו לה אנשים,
ואנחנו חזרנו לביתנו.

00:46:37:23 00:46:43:09
אלו אמונות היו לכם?
למשל אחרי שקיעת השמש,

00:46:44:09 00:46:51:11
אסור לאמו של התינוק להשאיר אותו
לבד וללכת רחוק.

00:46:51:13 00:46:55:10
היא נושאת את התינוק על גבה והולכת.
-אלו אמונות נוספות היו לכם כמו זה?

00:46:55:13 00:47:02:22
התינוק לא נשאר לבדו בחדר השינה,
איננו יודעים מה יכול לקרות לתינוק,

00:47:03:13 00:47:10:08
לכן תמיד נשאנו את התינוק על גבנו,
ולא השארנו אותו במיטתו ויצאנו בחוץ.

00:47:10:21 00:47:17:14
לפי התרבות, האמנו שאסור להשאיר

את התינוק במקום שאנחנו ישנו בו.

00:47:18:09 00:47:22:06
כשנולד תינוק, אלו דברים הכנתם
מנחושת עבור התינוק?

00:47:23:14 00:47:26:11
הכנו טבעות ותכשיטי "דקוט".

00:47:26:14 00:47:27:22
מה זה "דקוט"?
-זה שומר על הבן אדם.

00:47:28:02 00:47:33:10
ממה היו מכינים את זה?
-קונים את החומרים בעיר.

00:47:33:16 00:47:37:02
איפה שמים את זה בצוואר או בידיים?
-שמים את זה בידיים.

00:47:37:22 00:47:41:18
זה היה עשוי מכסף, וזה שומר
על האדם שעונד את זה.

00:47:41:25 00:47:45:03
אנחנו מאמינים שהצמיד הזה שומר
על הבן אדם מפני כל צרה.

00:47:45:11 00:47:48:08
מפני מה שומר הצמיד על האישה?
-זה שומר שהאישה לא תהיה חולה.

00:47:48:13 00:47:51:22
ושלא תדבק ברוחות רעות וכולי.
זה הגן עליה בפני הדברים האלו.

00:47:52:01 00:47:54:03
אבל את הצמיד קניתם בשוק?
-כן.

00:47:54:06 00:47:59:05
האם היו אביזרים נוספים שהכנתם
בעצמכם בבית עבור האישה או התינוק?

00:47:59:12 00:48:04:20
למשל פה בארץ תולים שום בחלון.
-היינו מתיזים תערובת חרדל.

00:48:04:25 00:48:11:14

היינו מתיזים את החרדל בבית שלה,
מאמינים שזה מרחיק רוחות.

00:48:11:16 00:48:16:14
הייתם מתיזים את החרדל בתוך הבית?
-כן, מתיזים את זה באזור של הבית.

00:48:17:05 00:48:21:06
האם ישנם דברים שמורחים על האישה?
-כן, מורחים אותה בחומרים.

00:48:21:10 00:48:23:05
במה מורחים אותה, בחרדל?
-כן, מורחים אותה בחרדל.

00:48:24:11 00:48:28:16
החרדל לא שורף?
-חרדל ושום הם טובים עבורה.

00:48:29:17 00:48:34:12
כעת אנחנו נעבור לדבר על ברית מילה.

00:48:35:00 00:48:39:24
את המומחיות כמיילדת למדת מאימך?
-כן.

00:48:40:18 00:48:46:19
וממי למדת לעשות ברית מילה?
-אימי עשתה ברית מילה להרבה תינוקות.

00:48:47:00 00:48:52:11
אימי הייתה עושה את כל הברית לבדה,
לכן למדתי מאימי לעשות ברית מילה.

00:48:52:24 00:49:02:09
גם ליילד וגם ברית מילה למדת מאימך?
-כן, הייתי עושה את מה שהיא עשתה.

00:49:03:07 00:49:06:11
תוכלי לתת לנו דוגמה איך אימך
הראתה לך שצריך לעשות ברית מילה?

00:49:07:17 00:49:12:11
הייתי רואה אותה כשהיא הייתה עושה
ברית מילה, יכולתי להסתכל על זה.

00:49:14:12 00:49:20:10
היא הייתה מושכת החוצה
את העורלה וקושרת אותה בחוט,

00:49:20:11 00:49:26:00
ואז לוקחים את התער, וחותכים
את העורלה בסמוך לחוט.

00:49:26:07 00:49:28:19
ואז הכול נהיה בסדר,
לא קרו איזה שהן בעיות.

00:49:30:19 00:49:36:13
האם הנשים יכלו לעשות ברית מילה?
את מתכוונת אם עשו ברית לבנות?

00:49:36:18 00:49:39:03
אינני יודעת דבר על כך,
ואף פעם לא עשיתי ברית לבת.

00:49:39:11 00:49:46:15
לא, השאלה שלי היא האם מוהלות
היה גם מקצוע של נשים?

00:49:46:23 00:49:51:19
הרי את היית מוהלת בעצמך.
לא מוהלת בנות כמונו.

00:49:52:11 00:49:55:11
הרי אימך הייתה מוהלת.
כן.

00:49:55:13 00:50:01:17
האם מוהלות זה המקצוע של הגברים?
-זה תלוי ברמת הידע שלו ובחוכמתו.

00:50:01:25 00:50:05:12
היו גברים שהיו מוהלים והיו גם נשים
שהיו מוהלות, זה תלוי בידע שלהם.

00:50:05:14 00:50:06:22
העיקר זה הידע שלו.
כן, תלוי בידע שלו.

00:50:06:24 00:50:09:17
אבל גם אם אישה מוהלת לא אמרו כלום?
-לא אמרו שום דבר.

00:50:09:20 00:50:12:11
זה נתפש כדבר טוב?
-לא היו בעיות בעניין הזה.

00:50:12:16 00:50:18:02
לא הסתכלו מוזר על אישה שמוהלת?

כן, רק פה בארץ זה מוזר.

00:50:18:05 00:50:21:14
כן, פה בארץ אין נשים מוהלות.
-לא, אין מוהלות.

00:50:21:24 00:50:30:01
יילדתי את הנכד שלי במסע מסודן לפה,
עשיתי לו ברית ואז הגענו הנה.

00:50:30:19 00:50:34:14
לאחר כמה ימים עשית לו ברית?
-כשמלאו לו שמונה ימים.

00:50:34:17 00:50:37:21
עברו שמונה ימים מאז לידתו,
ולאחר שמונה ימים עשיתי לו ברית.

00:50:41:11 00:50:47:22
האם היו עוד נשים שהיו מוהלות
באזור שבו גרת?

00:50:49:11 00:50:57:21
בעיקרון אני הייתי המוהלת באזור,
אבל היו נשים מוהלות.

00:51:01:03 00:51:02:10
לא היו הרבה נשים מוהלות?

00:51:02:14 00:51:15:20
היו נשים נוספות בשכונות אחרות
שיילדו וגם מהלו אבל הן היו זקנות.

00:51:23:18 00:51:32:07
לאחר שיילדת את התינוק, הוריו
הזמינו אותך לעשות לו ברית מילה?

00:51:32:11 00:51:33:01
כן.

00:51:33:05 00:51:37:06
או שידעת מראש שברגע שיילדת זכר
תצטרכי ללכת לעשות לו ברית מילה?

00:51:37:08 00:51:40:10
לא, הוריו מזמינים אותי בצורה
מכובדת, לא הייתי הולכת על דעת עצמי.

00:51:40:25 00:51:43:05
לא הייתה לי שום בעיה שיתנו למישהו

אחר לעשות את הברית לבנם,

00:51:43:07 00:51:50:02
העיקר שיילדתי אותה בשלום, התעסקתי יותר במעקב על האישה לאחר לידתה.

00:51:50:06 00:51:53:06
גם אם נתנו לאחרים לעשות את הברית שמחתי מאוד.

00:51:53:08 00:51:54:24
העיקר שיעשו לו ברית מילה.
-כן.

00:52:07:05 00:52:13:16
לגבי הורים שנולד להם זכר,
הזמינו אותך לעשות ברית מילה,

00:52:14:19 00:52:17:19
הזמינו אותך רק הורים שגרו בסביבתך
או שהזמינו אותך גם מאזורים אחרים?

00:52:19:04 00:52:23:23
בעיר אלו שגרו באזור שלי,
הזמינו אותי גם לאזורים מרוחקים.

00:52:24:08 00:52:29:08
הבעל או אחד מילדיהם בא לביתי
בריצה ומבקש שאגיע אליהם במהרה.

00:52:29:13 00:52:33:12
ואז הייתי הולכת איתו יחד,
כדי ליילד, להגיע אליה במהירות.

00:52:33:20 00:52:37:10
מאוד מהר!
-לכן זה היה המצב.

00:52:38:02 00:52:40:08
מה לגבי הברית מילה?

00:52:40:10 00:52:45:14
אם היו מזמינים אותי למהול את בנם
הייתי הולכת ועושה לו ברית מילה.

00:52:45:24 00:52:50:03
בשביל הברית לא הייתי ממהרת, זה לא
משנה מי עשה את הברית, שמחתי מכך.

00:52:50:15 00:52:58:15

אבל כשקראו לי לילד, הייתי עוזבת
הכול באותו רגע והולכת במהירות.

00:52:59:20 00:53:01:01
לכן נהגתי בדרך הזו.

00:53:01:05 00:53:06:22
אילו כלים היית לוקחת איתך לברית?
-הייתי לוקחת תער וכל מיני כלים.

00:53:06:24 00:53:07:15
מה עוד?

00:53:07:19 00:53:13:08
אם לא היו להם כלים במקום, הייתי
לוקחת את הכלים שלי ועושה את הברית.

00:53:13:22 00:53:20:09
בנוסף אם היו שקדים בגרון לילדים,
היה כלי חד שהכנתי היטב ממקל.

00:53:20:18 00:53:23:03
לכן תמיד הייתי מוכנה
עם כל הכלים שלי.

00:53:24:13 00:53:29:03
כשהיית הולכת לעשות ברית מילה, מלבד
התער אילו כלים היית לוקחת איתך?

00:53:29:05 00:53:30:07
הייתי לוקחת רק תער.

00:53:30:10 00:53:31:14
לקחת איתך לבריתות רק תער?
-כן.

00:53:31:24 00:53:35:10
לשאר הציוד כמו המנשא או הבגדים -
הוריו היו דואגים לזה.

00:53:35:12 00:53:40:05
לא היו דברים למרוח על הפצע?
-לא.

00:53:40:07 00:53:43:23
אז בשביל הברית היה לך רק תער?
-כן, לא היו כלים נוספים לזה.

00:53:44:02 00:53:45:24
הייתי לוקחת איתי רק תער

ועושה את הברית.

00:53:49:20 00:53:55:10
גם את הברית עשית בהתנדבות?
-כן.

00:53:55:13 00:54:02:16
אף לא התלוננתי על שום דבר,
בעניין של הלידות התרגלתי לעבודה.

00:54:02:20 00:54:08:19
אפילו כשבאו אליי עם שבר ביד וברגל
הייתי מטפלת בהם ולא מקבלת תשלום.

00:54:12:04 00:54:16:16
באיזה יום עושים את הברית לתינוק?
-ביום השמיני.

00:54:16:23 00:54:22:22
האם אנשים משאר הדתות, נוצרים
ומוסלמים היו עושים ברית מילה לבנם?

00:54:22:23 00:54:30:23
אינני יודעת אם הם עושים ברית,
אני לא מכירה את המנהגים שלהם.

00:54:34:07 00:54:38:00
אבל אצלנו עושים את הברית מילה
ביום השמיני ולא אחרי זה.

00:54:38:08 00:54:41:07
אם התינוק היה בריא עושים את הברית
בדיוק ביום השמיני ולא אחרי זה.

00:54:41:23 00:54:46:13
אם זה תינוק שהקדים את לידתו,
ממתינים עד שהוא מתחזק.

00:54:46:14 00:54:47:19
התינוק מחכה מעבר ליום השמיני?
-כן.

00:54:47:20 00:54:53:02
מחכים עד שהתינוק יבריא ויתחזק?
-כן.

00:54:53:08 00:54:58:01
איפה הייתם עושים את הברית,
בתוך הבית או מחוץ לבית?

00:54:58:04 00:55:03:03
כן, בתוך הבית, כשעשיתי את הברית
שטפתי את ידי ואז נכנסתי לבית.

00:55:03:06 00:55:05:13
נכנסת לבית הנפרד שהאישה גרה בו?
-כן.

00:55:05:15 00:55:06:21
עושים את הברית בבית הנפרד?
-כן.

00:55:06:24 00:55:13:21
מי נוכח בברית, רק אמו של התינוק?
-אמו, אחיו, בעלה של האישה,

00:55:13:23 00:55:15:18
בעלה יכול להיכנס לאותו הבית?
-כן.

00:55:15:19 00:55:19:01
הבעל יכולה להיכנס לתוך הבית?
-הוא לא בפנים, הוא מסתכל מבחוץ.

00:55:19:03 00:55:24:22
רק אני יכולתי להיכנס לתוך הבית,
לעשות את הברית והשאר הסתכלו מבחוץ.

00:55:34:14 00:55:48:08
בזמן טקס הברית ציינת שבני המשפחה
האחים, הבעל והילדים מסתכלים מבחוץ.

00:55:48:11 00:55:49:16
כן, גם השכנים הסתכלו מבחוץ.

00:55:49:18 00:55:55:13
האם גם הקייסים מגיעים לשאת ברכות?
-לא.

00:55:56:01 00:55:58:13
אז מי שנכח בברית
אלו השכנים ובני המשפחה?

00:55:58:18 00:56:10:23
כשיש ברית, בני המשפחה עורכים את
הסעודה, ובברית עצמה הם הסתכלו מבחוץ.

00:56:11:04 00:56:13:04
אבל הקייסים לא היו מגיעים לברית.

00:56:14:01 00:56:18:21
היכן עורכים את הסעודה, מחוץ לבית?
-בתוך הבית.

00:56:19:01 00:56:24:16
נכנסים לבית אחרי שעושים את הברית?
-לאחר הברית מגישים אוכל גם לאימא,

00:56:25:11 00:56:26:24
זה מה שאני יודעת שנהוג.

00:56:32:09 00:56:38:21
מתי מעניקים שם לתינוק?

00:56:39:04 00:56:41:23
כשהיא רשאית להיכנס.
-להיכנס לאן, לביתה?

00:56:42:03 00:56:52:21
נותנים את השמות ביום ה-40 אם זו בת
וביום ה-80 אם זה בן.

00:56:52:23 00:56:56:14
כלומר כשהאישה חוזרת לבית אחרי 40 יום.
-כן, אחרי שהיא מתנקה וחוזרת לביתה.

00:56:56:18 00:56:58:23
ואז ביום ה-40 מעניקים שם לתינוק.
-כן, מעניקים לו שם.

00:56:59:02 00:57:03:15
מי לרוב מעניק את השם לתינוק?
-אמו מעניקה לו את השם.

00:57:04:22 00:57:06:25
האימא מעניקה את השם לבנה.

00:57:07:18 00:57:13:13
אבל עד ה-40 יום לא חושבים על השם?
-לא.

00:57:13:16 00:57:17:23
גם כשעשו ברית לו לא חשבו על השם?
-לא.

00:57:18:01 00:57:22:20
מעניקים את השם רק לאחר שהאישה
מתנקה וחוזרת לביתה האמתי.

00:57:24:21 00:57:30:10

את זוכרת את הפעם הראשונה שעשית
ברית מילה ולמי עשית?

00:57:30:12 00:57:31:20
בפעם הראשונה עשיתי ברית לבני.

00:57:32:06 00:57:34:23
בפעם הראשונה עשית ברית לבנך?
-כן.

00:57:35:22 00:57:40:22
עשיתי ברית לילדיי בעצמי, אני יולדת
אותם וגם עושה להם את הברית מילה.

00:57:40:25 00:57:44:22
עשיתי ברית לילדיי בעצמי, ביקשתי
מאנשים רק שיחזיקו אותם בברית עצמו.

00:57:45:04 00:57:47:12
תחילה למדתי והתנסיתי
לעשות ברית מילה על בני.

00:57:48:02 00:57:51:24
אבל לא כל אחד יכול להיות מוהל?
-כן, אבל לי היו רצונות להיות מוהלת,

00:57:52:09 00:57:57:20
אני ידעתי היטב מה ההשלכות והנזקים
שיכלו להיגרם לתינוק מהברית מילה.

00:57:59:21 00:58:06:25
בכל הבריתות שעשיתי, לא היה
תינוק אחד שגרמתי לו נזק.

00:58:08:15 00:58:11:05
לכן ידעתי היטב איך לבצע את העבודה.

00:58:12:14 00:58:16:23
איך שומרים על הניקיון בזמן הברית?
הרי היה דם במהלך הברית.

00:58:17:04 00:58:23:24
בנוגע לשמירת ניקיון בכפר
לא מקלים ראש לגבי הניקיון.

00:58:24:02 00:58:30:05
פה בארץ אנחנו שומעים הרבה
מה אומרים לגבי ההיגיינה שלנו,

00:58:30:08 00:58:40:19

אבל אנחנו ביתא ישראל יודעים היטב
כיצד לשמור על ניקיון וההיגיינה שלנו.

00:58:40:23 00:58:46:03

אבל פה בארץ אומרים דברים
שליליים בנוגע לניקיון שלנו .

00:58:51:18 00:58:56:19

מה עושים עם שנשאר מהברית מילה?
-את בטח מתכוונת לערלה.

00:58:57:08 00:59:01:22

גם את הערלה לא זורקים
סתם ככה לפח זבל.

00:59:03:01 00:59:12:20

עוטפים את הערלה בבד, חופרים בור
וקוברים אותה, לא זורקים את זה לפה.

00:59:13:23 00:59:17:23

זה כמו שקוברים את התינוק
שמת בתוך הרחם.

00:59:18:01 00:59:19:03

זה אותו מנהג?
-כן.

00:59:19:03 00:59:28:06

האם יש מקום קבורה מיוחד לערלה?
-לא, כל אחד קבר את הערלה של בנו.

00:59:28:10 00:59:33:11

תספרי לי סיפור טוב או רע שאת זוכרת
בנוגע לבריתות שעשית.

00:59:33:13 00:59:40:23

היה לי מקרה שעשיתי ברית לתינוק.
אביו שהסתכל מחוץ רצה להימנע מהדם,

00:59:41:07 00:59:47:17

הוא החזיק את בנו עם עלה רטוב, בגלל
זה הדם התייבש ונוצר גוש במקום.

00:59:48:04 00:59:53:02

התינוק יונק, ועושה קקי
אבל לא היה יכול להשתין.

00:59:53:24 01:00:00:01

הבטן של התינוק הייתה מאוד מנופחת
כמו בלון כתוצאה מהצטברות של השתן.

01:00:01:02 01:00:02:07
זה המקרה שאני זוכרת.

01:00:02:08 01:00:04:24
את לא זוכרת מקרים נוספים?
-לא, זה המקרה שראיתי.

01:00:05:02 01:00:07:17
טיפלתי בו גם והצלתי אותו,
היום הוא חי פה בארץ.

01:00:10:06 01:00:13:24
מה עושים אם חתכו את הערלה
בצורה לא טובה?

01:00:14:01 01:00:15:13
אני אישית לא נתקלתי בבעיה כזו.

01:00:15:15 01:00:16:25
לא היה לך מקרה כזה?
-לא נתקלתי במקרה כזה.

01:00:17:01 01:00:21:08
האם שמעת מקרים כאלה אצל אחרים?
-לא שמעתי על מקרים כאלו.

01:00:21:10 01:00:26:12
לא שמעת על מקרים כאלו?
-לא שמעתי, וגם לא נתקלתי בבעיה זו.

01:00:26:16 01:00:33:13
באופן אישי לא פחדתי מבריתות, וגם
עשיתי את העבודה על הצד הטוב ביותר.

01:00:36:18 01:00:40:02
כלומר אין תרופות שנותנים לתינוק
אחרי שעושים לו ברית מילה.

01:00:40:03 01:00:45:10
מה היו מורחים על התינוק
עד שהפצע מתרפא?

01:00:45:20 01:00:52:16
בכפר היה לנו עלה שנקרא "אֶמְבַּצ'ו",
העלה הזו שורף.

01:00:53:01 01:00:58:12
היינו לוקחים את העלה הזו, טוחנים
אותו ומורחים אותו על מקום הברית.

01:00:58:13 01:01:05:19
בנוסף היה גם חרדל שהוא גם טוב,
היינו מורחים את זה והפצע מתייבש.

01:01:06:19 01:01:11:23
כלומר מיד לאחר הברית מורחים את העלים.
היכן העלים האלו גדלים?

01:01:11:25 01:01:16:03
העלים גדלים בכל מקום או שחיפשתם?
-העלים גדלו אצלנו, היה הרבה עלים.

01:01:16:16 01:01:21:21
העלה "באצ'ו" גדל הרבה באתיופיה
גם פה בארץ יש את העלה הזו.

01:01:22:02 01:01:23:11
ראיתי את העלה הזו בבאר שבע.

01:01:23:16 01:01:25:14
זו העלה ששורף כשנוגעים בו?

01:01:26:09 01:01:32:16
לא, תחילה צריך ללוש את העלה בידיים,
והחומר שיוצא ממנו שורף.

01:01:32:21 01:01:38:12
את הנוזל שיצא מהעלה מורחים על מקום
הברית ואז הפצע מתייבש ומתרפא.

01:01:38:14 01:01:40:12
העלה "באצ'ו" שורף בעצמו?
-כן.

01:01:40:19 01:01:44:21
העלה שורף כשנוגעים בו?
-לא, זה שורף כשמורחים אותו על הפצע.

01:01:44:23 01:01:49:11
כלומר זה כמו אלכוהול?
-כן, כמו אלכוהול.

01:01:49:13 01:01:51:22
הבנתי זה גם כמו בושם.
-כן.

01:01:53:10 01:01:57:23
חוץ מהעלים לא מורחים משהו אחר,
הפצע מתרפא לבד?

01:01:58:01 01:02:03:19
כן הפצע מתרפא בעצמו, אם עשו את הברית
היטב, הפצע מתרפא תוך 3-4 ימים,

01:02:03:22 01:02:07:24
אם לא נוגעים בפצע.
אבל אם נוגעים במקום הפצע,

01:02:09:02 01:02:13:24
זה לא טוב לפצע.
-זה לא טוב, הפצע לא יתרפא במהרה.

01:02:14:01 01:02:19:13
ואם בכל זאת נהיה פצע, מצטברת מוגלה,
הפצע לא מתייבש, מה עושים?

01:02:19:14 01:02:27:05
אני לא יודעת, אבל גם במקרים כאלו
מורחים את העלים עד שהפצע מתרפא.

01:02:27:08 01:02:33:02
אבל בריתות שעשיתי בעצמי עברו בשלום,
לא התלוננו על מקרים של פצעים .

01:02:34:03 01:02:39:01
מעבר לזה הייתי מתקנת נזקים
שנגרמו בגלל הברית מילה.

01:02:42:17 01:02:45:24
אני הצלתי את התינוק שנגרם לו נזק.

01:02:46:06 01:02:49:15
נמשיך לשוחח על תרופות מסורתיות.

01:02:51:16 01:02:57:15
אילו אנשים היו פונים אלייך
לקחת ממך תרופות מסורתיות?

01:02:57:20 01:03:05:00
אם תינוק היה שובר את ידו
או את גבו או את רגליו,

01:03:05:03 01:03:11:16
היו מביאים אליי את התינוק,
והייתי מיישרת, מושכת את רגלו

01:03:11:18 01:03:13:15
ומבחינה בנזקים שנגרמו לו.

01:03:14:02 01:03:20:18

ואז אני עושה עיסוי לתינוק
מהגב דרך הידיים והרגליים שלו,

01:03:21:08 01:03:29:03

לאחר מכן עוטפת אותו בבגד חדש
שאף פעם לא נגע במים.

01:03:29:21 01:03:35:22

לאחר שיישרתי את ידיו ורגליו, אני
ואדם נוסף מחזיקים בבד בשני הצדדים.

01:03:35:25 01:03:40:10

ומנדנדים אותו מצד לצד,
וגם כלפי מעלה ומטה.

01:03:40:14 01:03:42:08

מנדנדים בזמן שהתינוק שוכב על הבד?
-כן, כן.

01:03:42:11 01:03:46:05

ואז נדנדתם אותו לצדדים?
-כן, אני דוחפת לכיוון שלך ואת לשלי.

01:03:46:11 01:03:48:02

ואז הגוף של הילד מתיישר מהר.

01:03:49:15 01:03:55:04

מי ששבר את רגלו, כפי שסיפרתי קודם
בהתחלה, אני בודקת לו את העצמות,

01:03:55:06 01:04:02:16

לאחר שאני מבחינה במצב של העצמות
ומבינה איך נגרם הנזק.

01:04:02:24 01:04:07:12

לאחר שאני בודקת שוב שוב
את המצב של העצמות והנזק שנגרם.

01:04:08:04 01:04:12:08

לבסוף אני מגלה שעצמות נשברו וזזו
ממקומן ואת הנסיבות לכך.

01:04:13:07 01:04:18:23

ואז אני מיישרת את רגליו של הפצוע,
עושה לו עיסוי ומשכיבה אותו על הבטן.

01:04:20:04 01:04:24:19

לאחר מכן אני דורכת על גבו
ומושכת את רגלו כלפי מעלה.

01:04:24:22 01:04:29:12
ואז מיד העצמות חוזרות למקומם
ככה הייתי מטפלת בהם.

01:04:29:15 01:04:32:13
זה כואב, המטופלים היו בוכים?
כן ,

01:04:33:06 01:04:40:12
הכאב חוזר ללב גם שמדובר באדם מבוגר
כלומר, היה לי המון כוח פיזי .

01:04:41:00 01:04:46:09
הייתי עובדת כמו גברים.
לכן טיפלתי בחולים בצורה הזו.

01:04:49:11 01:04:57:11
ואז חובשת לו את הרגליים ומסבירה
כיצד לדרוך על הרגל ולהיזהר.

01:04:57:17 01:05:00:05
ואז הוא חוזר ללכת שוב.
מה עוד?

01:05:00:06 01:05:07:04
בני הקטן שיחק כדורגל באתיופיה,
הוא נפל ושבר את הרגל וחזר לביתו.

01:05:07:08 01:05:09:16
היכן היה לו שבר בברך?
-היה לו שבר בקרסול.

01:05:10:17 01:05:17:13
טיפלתי בו בדרכי כשהוא שוכב הפוך.
אפילו אחיו שנכח אתו בכו מכאביו,

01:05:17:17 01:05:20:05
אחיו התחיל להגיד לי:
"תעזבי אותו הוא ימות מכאבים."

01:05:20:08 01:05:28:10
אני עושה את עבודתי ללא פחד או רחמים,
אחרי זה, למחרת, הילד קם והתחיל לרוץ.

01:05:29:20 01:05:37:08
זה קרה אחרי שטיפלתי בו,
לכן אין לי היסוסים ופחדים בעבודתי.

01:05:37:16 01:05:42:04

לא פחדת כיוון שהיה לך ידע רב בתחום.
-כן.

01:05:42:06 01:05:45:03
אפילו כשהעיזים שברו את רגליהן,
הביאו אותם אליי,

01:05:45:06 01:05:49:07
ואני הייתי חובשת את רגליהן
ומצילה אותן.

01:05:49:19 01:05:57:15
אני מכינה מראש שלושה מקלות
ומעצבת אותם אחד אחד.

01:05:57:19 01:06:02:16
בכל מקל אני עושה חורים
בשלושה מקומות שונים.

01:06:02:18 01:06:07:18
אני מחברת חבל לחורים וקושרת היטב
במקום השבר ביד או ברגל .

01:06:08:19 01:06:14:14
זה לא מסובך יותר מדי, לאחר שחבשתי
את המטופל שולחת אותו לביתו בריא.

01:06:14:23 01:06:16:10
טיפלתי ככה גם בבני אדם וגם בעיזים.

01:06:16:23 01:06:22:21
כשהיו כאבי שיניים פנו אלייך?
-לא התעסקתי בשיניים.

01:06:22:24 01:06:24:20
מה עם מקרים של כאבי גרון
או כאבי אוזניים?

01:06:25:05 01:06:31:16
כשפנו אליי עם כאבי גרון, הייתי
מסתכלת בתוך הגרון גם אצל מבוגרים.

01:06:33:10 01:06:38:10
היה לי מקל ערבוב ,
בקצה אחד אני מלפפת סביבו בד.

01:06:38:15 01:06:41:05
כדי שהמטופל לא ינשוך אותי,
שמתי את המקל בין השיניים שלו.

01:06:41:17 01:06:44:14
ואז נכנסת לגרון ומטפלת בפצע,
כולל אצל מבוגרים.

01:06:44:16 01:06:47:08
מה היית מכניסה לתוך הגרון?
-את המקל.

01:06:47:10 01:06:49:17
למה עשית את זה?
-כדי שהמטופל לא ינשוך אותי.

01:06:49:19 01:06:53:12
זה כדי שהפה של המטופל יהיה פתוח?
-כן, אני פותחת את פיו ומניחה מקל,

01:06:53:14 01:06:55:07
ואז אני מכניסה ידי
ומפוצצת את הנפיחות.

01:06:55:09 01:06:57:11
את מה את מפוצצת?
-את הפצע בגרון.

01:06:57:21 01:07:03:18
הרי בתוך הגרון הייתה נפיחות, אני
מפוצצת אותה ולמחרת המטופל מחלים.

01:07:03:20 01:07:06:23
איך היית מפוצצת את הנפיחות?
-מכניסה את הידיים שלי לגרון.

01:07:07:04 01:07:11:00
השתמשת בידיים?
-כן, פוצצתי את הנפיחות עם האצבע

01:07:12:09 01:07:15:04
ככה פוצצת את הנפיחות בגרון?
-כן.

01:07:15:06 01:07:20:06
מה היה יוצא מהפצע שפוצצת, דם?
-מוגלה ודם.

01:07:20:12 01:07:23:18
למחרת או באותו ערב
המטופל יכול היה לאכול.

01:07:23:21 01:07:28:22
ממה נגרמה הנפיחות בגרון?

-בעיקר מהצטננות או ממכת שמש.

01:07:30:01 01:07:36:17
ככה טיפלתי בכל האנשים שפנו אליי
עם כאבי גרון, כולל אנשים מבוגרים.

01:07:36:20 01:07:42:25
המקל ששימש אותי, שהסברתי לך עליו
ושאר הדברים תמיד היו מוכנים.

01:07:43:14 01:07:47:04
האם החולים באו לטיפול בביתך
או שאת הלכת אליהם?

01:07:47:08 01:07:50:18
אם מצבו של החולה היה חמור, ביקשו
ממני ללכת אליהם והייתי הולכת לביתם.

01:07:50:23 01:07:53:01
אם המצב של החולה לא חמור,
הם באו לביתי לקבל טיפול.

01:07:53:06 01:08:02:17
כשטיפלתי בחולה הרחקתי אותו מהסביבה,
כדי שלא ידביק אחרים בהצטננות.

01:08:02:18 01:08:06:07
הרחקת אותו וטיפלת בו?
-כן, אלו היו השיטות שלי.

01:08:08:11 01:08:11:17
לכן ישנם עוד הרבה דברים שעשיתי.

01:08:11:19 01:08:20:06
אלו מחלות היו נפוצות בכפר?
-מחלות שנקראות "אנקליס" ו-"ווטת".

01:08:20:11 01:08:25:04
מה זה מחלת "אנקליס"?
-זו מחלה שהתפשטה מדי שנה.

01:08:25:08 01:08:31:07
והמחלה שגרמה לנפיחות בגוף נקראת
"וואטטה", אלו היו המחלות הנפוצות.

01:08:31:09 01:08:39:18
האם אלו מחלות של בני אדם?
-כן, והיה טיפול למחלות האלו.

01:08:40:16 01:08:43:06

אבל פה בארץ...
-מה הם הסממנים של המחלות האלו?

01:08:43:16 01:08:49:09
מי שחלה בזה היה לו חום גבוה,
נפיחות בגרון ונהיה חלש.

01:08:49:16 01:08:56:16
אחרי שמטפלים, בו החולה מבריא בעזרת
התפילות שנשאנו עברו בטקס הקפה.

01:08:57:15 01:09:01:23
פה בארץ מטפלים בחולים
עם תרופות שמזריקים להם ,

01:09:02:00 01:09:06:15
אבל בכפר טיפלו בחולים כמו שהסברתי
לך, כמו כן היה מתפשט שם צינון כבד.

01:09:06:23 01:09:09:16
הצינון היה גורם לסחרחורות חזקות,
בעיקר הילדים סבלו מזה.

01:09:09:22 01:09:18:14
זה היה נפוץ מאוד באתיופיה, לכן
בנושא הזה הרופאים עושים עבודה טובה.

01:09:19:12 01:09:25:04
מה הייתם עושים בכפר
כשהמחלות האלו היו מתפשטות?

01:09:25:05 01:09:33:10
היינו מטפלים בחולה עם בצל אדום,
בצל לבן, ושום.

01:09:33:11 01:09:36:25
החולה אוכל את הבצל?
-כן, מערבבים ונותנים לו לשתות.

01:09:37:02 01:09:41:15
באיזה כלי מערבבים?
-בספל, כותשים הכול ונותנים לו לשתות.

01:09:41:18 01:09:47:13
ככה טיפלו בכאבי גרון של כולם,
גם אם אלו ילדים או אנשים מבוגרים.

01:09:48:02 01:09:52:24
אחרי שפוצצתי לו הנפיחות בגרון
ונתתי לו לשתות מהבצל, החולה מבריא .

01:09:54:14 01:09:57:23
וככה החולה היה מבריא ,
חוץ מזה היו הרבה מחלות נוספות.

01:09:58:01 01:10:06:19
היכן למדת לרפא אנשים חולים
האם אימך עסקה בזה?

01:10:06:23 01:10:14:08
אימי הייתה עושה הכול, היה לה
הרבה ידע. וממנה למדתי הכול.

01:10:14:23 01:10:18:08
כלומר למדת מאימך את הכול?
-כן.

01:10:20:24 01:10:30:12
אם אדם חולה פונה אלייך, איך הייתה
מבחינה איזו מחלה יש לו?

01:10:30:14 01:10:38:22
אם הוא היה מתלונן על כאבי גרון,
ביקשתי מאנשים להחזיק אותו,

01:10:38:24 01:10:42:16
ואז אני מכניסה את המקל, מפוצצת
את הפצע ושולחת אותו חזרה לביתו.

01:10:43:04 01:10:48:12
לאחר מכן החולה שותה שתיה חמה,
ואז הוא מבריא מאוד מהר.

01:10:49:01 01:10:50:24
איך טיפלת בחולה שהתלונן
על כאבי בטן?

01:10:51:02 01:10:58:04
לכאבי בטן היה צמח שאין אותו בארץ,
סוחטים את שורשיו ונותנים לו לשתות.

01:10:58:14 01:11:01:06
הייתי נותנת לשתות את המיץ הזה
והחולה היה שותה את זה.

01:11:01:09 01:11:09:05
כמו כן נתתי לחולים כמון שחור,
בצל לבן, וג'ינגר.

01:11:09:15 01:11:12:03

אלה התרופות העיקריות
שניתנות לחולים .

01:11:12:05 01:11:15:10
האם הכנת את התרופות במקום
או שהיו לך מוכנות ששמרת בביתך?

01:11:15:11 01:11:26:07
היו לי את המצרכים, הג'ינג'ר והכמון,
מכינה את זה במקום ונותנת להם לשתות.

01:11:26:12 01:11:32:13
מהיכן היית מביאה את כל סוגי העלים?
-הייתי מחפשת ביער ומשיגה אותם.

01:11:32:15 01:11:34:13
הלכת לחפש את העלים ביער?
-כן, חיפשתי והשגתי אותם.

01:11:34:16 01:11:37:07
אבל פה בארץ אין את העלים האלו.
-אין את זה בארץ.

01:11:37:08 01:11:41:09
איך ידעת את כל הדברים האלו?
-למדתי הכול מאימי.

01:11:41:22 01:11:49:25
היו הרבה סוגים של צמחים שטיפלו
במחלות שונות כולל להכשת נחשים.

01:11:50:02 01:11:53:13
באתיופיה היו הרבה אנשים
שהיה להם ידע רפואי.

01:11:54:15 01:11:58:14
תרופות להכשת נחשים,
היו נחשים שיכלו להרוג אנשים.

01:11:58:22 01:12:04:07
ממה התרופה עשויה, מעלים?
-כותשים שורשים ושותים את זה.

01:12:04:10 01:12:06:21
ואז גם אם הנחש הכיש אותך,
הוא לא יכול להרוג אותך.

01:12:07:19 01:12:14:17
התרופה מגנה גם מפני נחשים ארסיים?
-כן, התרופה מנטרלת את הארס של הנחש.

01:12:14:20 01:12:17:21
בעת ההכשה שותים את התרופה שוב,
ולא קורה כלום לבן אדם שהוכש.

01:12:17:25 01:12:22:02
האם שותים או מורחים את התרופה?
-שותים את התרופה.

01:12:22:04 01:12:26:04
איזה טעם יש לתרופה, היא מרירה?
-גם אם היא מרירה, זו התרופה.

01:12:26:06 01:12:27:18
זו התרופה.
-כן, מה אני אעשה!

01:12:27:20 01:12:34:17
האם יצא לך לטפל באדם שנחש
הכיש אותו? האם היו מקרים כאלו?

01:12:34:18 01:12:39:06
אני ידעתי להכין תרופות לשאר המחלות,
אבל להכשת נחש אינני יודעת.

01:12:39:08 01:12:47:13
אבל כשהיה מדובר בכאבי בטן או נפיחות
בגוף אצל ילדים או אצל מבוגרים,

01:12:47:18 01:12:52:19
היו לי תרופות לכל אלו, אבל פה בארץ
אין תרופות כאלו מה אני אעשה!

01:12:52:22 01:12:58:16
היה מקרה מסויים שאדם בשם "ביררה",
בזמן שהוא בנה בית,

01:12:59:24 01:13:04:13
הוא סובב את ראשו בזמן שהוא בנה
את התקרה ונפל למטה.

01:13:05:12 01:13:10:00
הוא נפל ובא אליי עם צוואר שבור.

01:13:10:22 01:13:14:19
הוא שבר את עמוד השדרה שלו
בשלושה מקומות שונים.

01:13:15:06 01:13:23:05
הוא בא אליי אחרי שהיה אצל רופאים,

התרופות שנתנו לו לא עזרו לו.

01:13:23:13 01:13:32:13
ואז כשהם עברו בפתח הבית שלי,
שאלתי אותם מה קרה לו,

01:13:32:16 01:13:38:24
הוא הלך עם הצוואר מוטה לצד,
העצם שנשברה בלטה בצד אחד.

01:13:39:05 01:13:43:10
האדם שלקח אותו השיב לי שהוא נפל
ושבר את צווארו .

01:13:43:16 01:13:48:09
זה היה בזמן חג פסח כשאוכלים מצות,
ביקשתי ממנו שיבוא אליי.

01:13:49:13 01:13:54:05
מכיוון שהייתי מאוד כנה,
ביקשתי ממנו שיביא אותו אליי.

01:13:54:24 01:14:01:09
הוא הניח אותו והשכבנו אותו
ואז שאלתי אותו מה קרה לו,

01:14:01:11 01:14:06:15
הפצוע עצמו לא יכול היה לדבר
לכן האיש שהיה איתו דיבר במקומו.

01:14:06:19 01:14:11:16
ואז הבאתי "קרם" ועשיתי לו עיסוי
שוב ושוב בכל גבו.

01:14:11:21 01:14:14:21
ואז התקשיתי להחזיר למקום את העצמות
השבורות בידיי, לכן לקחתי מקל,

01:14:15:00 01:14:22:18
הנחתי מגבת על גבו ודרכתי עליו,
ואז כל שלוש העצמות חזרו למקומם.

01:14:23:02 01:14:25:05
היכן עשית לו עיסוי בהתחלה?
-בעצמות שלו.

01:14:25:05 01:14:29:08
איפה עיסית אותו?
-בגבו היה לו שבר בשלושה מקומות.

01:14:29:11 01:14:32:08
החזרתי את העצמות למקומם, וצווארו
עדיין היה מוטה הצידה.

01:14:33:01 01:14:38:22
אני ניצבתי מול ראשו של הפצוע,
וביקשתי מהאיש השני שידרוך על גבו

01:14:38:23 01:14:43:03
ויחזיק את כתפיו של הפצוע,
והוא החזיק אותנו כפי שביקשתי.

01:14:44:01 01:14:48:21
אני ניצבתי מול הפצוע ועשיתי לו
עיסוי בכל הצוואר.

01:14:48:24 01:14:50:17
ואז החזרתי את צווארו למקום.

01:14:50:20 01:14:52:10
מיד לאחר שעשית לו את העיסוי?
-כן.

01:14:52:13 01:14:57:11
הפצוע השתתק מהכאבים
כאילו איבד את נשמתו.

01:14:57:19 01:15:01:14
ואז המשכתי לטפל בו עם מים
והוא הרגיש יותר טוב.

01:15:01:24 01:15:04:14
ואז העצמות שלו חזרו למקומם,
והכול הסתדר שוב.

01:15:05:20 01:15:11:18
לאחר מכן הוא בא אליי יום אחד
כשהוא נושא עליו נשק וכסף בידי.

01:15:11:21 01:15:16:11
שאלתי אותו מה קרה, לא זכרתי אותו,
הוא השיב שאני "אמו" שהצילה אותו.

01:15:18:18 01:15:21:21
קוראים לו ביררה סיסאיי,
הוא חי פה בארץ.

01:15:22:23 01:15:27:17
הוא אמר לי שאני הצלחתי לטפל בו
למרות שהרופאים לא ידעו לטפל בו.

01:15:28:11 01:15:31:20
הוא אמר שחזר מרופא בשם
גטהון טלהון,

01:15:31:22 01:15:36:05
ושהוא נושא את תואר הרופא לחינם
כשיש מומחית כמוני. כך הוא אמר.

01:15:36:08 01:15:40:17
אינני יודעת כיצד לתאר לך את השבחים
שקיבלתי ממנו, ככה טיפלתי באותו אדם,

01:15:41:12 01:15:43:07
כיום הוא חי פה בארץ.

01:15:45:24 01:15:50:19
הרופאים לא ידעו כיצד לטפל בו?
-הם לא ידעו.

01:15:51:12 01:15:56:25
הוא היה עם הבעל של אחותו
אצל הרופא והתפתל מכאבים נוראיים.

01:15:57:07 01:16:01:00
הוא רכב על האתון כשכל גופו
מכופף ונוטה הצידה.

01:16:01:13 01:16:03:21
ביקשתי מהאישה שהיא איתו,
טיפלתי בו והצלתי אותו.

01:16:06:24 01:16:09:19
לכן היו לי הרבה סיפורים.

01:16:09:22 01:16:14:23
ולגבי הסיפור של בעלי...
-כן, אנחנו מתקרבות לסיפור של בעלך.

01:16:15:06 01:16:22:18
כשמגיע אלייך אדם חולה, את מטפלת בו,
נותנת לו תרופות והחולה חוזר לביתו.

01:16:22:25 01:16:28:14
איך יכולת לדעת מה מצבו הבריאותי
לאחר הטיפול שהענקת לו?

01:16:28:17 01:16:31:18
האם הלכת לשאול לשלומם,
או שעדכנו אותך לגבי מצבו?

01:16:31:20 01:16:36:14
אם לא היו מדברים, זה אומר שהמטופל הבריא? איך עקבת אחרי המטופלים?

01:16:36:16 01:16:41:00
אם המטופל היה שכן שגר קרוב אליי, הייתי הולכת אליו ומדברת איתו.

01:16:42:05 01:16:48:09
אם מצבו לא השתפר, אני בודקת אותו, מעסה אותו שוב ומתקנת את השבר.

01:16:48:25 01:16:50:24
זהו זה מה שעשיתי.

01:16:52:20 01:16:56:00
ואם המטופל היה גר רחוק ממך?
-אם המטופל גר רחוק ממני,

01:16:56:02 01:16:59:14
אם לא חזרו אלייך זה סימן שהבריא?
-כן.

01:17:00:03 01:17:06:11
היית מייעצת להם לאחר הטיפול?
-כן, הייתי נותנת להם אזהרות,

01:17:06:19 01:17:12:11
שלא יפגעו ממכת שמש ועוד אזהרות
נוספות נתתי להם בשוטף.

01:17:13:01 01:17:15:06
הייתי מייעצת ונותנת להם אזהרות בשגרה.

01:17:19:13 01:17:28:08
האם היו מקרים שהענקת טיפול לבני
משפחתך, ילדייך או אחייך שחלו במחלה?

01:17:28:23 01:17:36:21
כן, נכדתי, בתה של מלכה, נפלה במגרש
משחקים וחזרה הביתה עם רגל שבורה.

01:17:37:09 01:17:50:16
באותו רגע אני הייתי במשרד בעיר
"אמבובר" הייתי שם כדי להעיד במשפט.

01:17:51:02 01:17:55:09
נשאו את נכדתי על הגב והביאו אותה
אליי, חבשתי את רגלה.

01:17:55:15 01:17:59:06
תיקנתי את השבר ברגלה ,
ושלחתי אותם בחזרה לביתם.

01:17:59:21 01:18:04:12
חוץ מזה היו הרבה מקרים,
זו הייתה התעסוקה העיקרית שלי.

01:18:06:05 01:18:10:07
אם עסקת בעבודה הזו כל הזמן,
ממה היית מתפרנסת?

01:18:10:08 01:18:19:02
ואז הציעו לי לעבוד עם הקצין הראשי,
למרות שסירבתי הם התעקשו לשלם לי

01:18:19:04 01:18:25:00
ואז הציעו ללמוד, השבתי להם שאני
מגדלת ילדים ולא מתאפשר לי ללמוד,

01:18:25:02 01:18:29:02
כיוון שבנוסף להכול אני עושה את
עבודות הבית, לכן לא אצליח ללמוד.

01:18:29:08 01:18:33:17
ואז הם נתנו לי משכורת חודשית
והייתי מתפרנסת מזה.

01:18:34:11 01:18:39:10
וזו הייתה עבודה שלי
שהתפרנסתי ממנה.

01:18:39:13 01:18:42:20
בעבודה הזו לא עסקתי בלתקן שברים
בידיים או ברגליים.

01:18:42:25 01:18:48:21
אז מה הייתה העבודה שלך?
-הייתה משרת נשים הנקראת "אייסמה"

01:18:49:16 01:18:55:04
הם טענו שאני מומחית ובחרו בי
להיות המנהלת שלהם.

01:18:55:08 01:18:59:13
מה היה תפקידך אז, מה הייתן עושות?
-אספתי כספים.

01:18:59:16 01:19:05:11

הייתי אחראית לרכישת חיטה ולטחנתה,
מעסיקה עובדים שיכינו לחם מהחיטה,

01:19:05:15 01:19:09:23
מוכרים את הלחמים וכל ההכנסות
הלכו לקופת הממשלה.

01:19:10:19 01:19:13:21
לכן התעסקתי בהרבה דברים.

01:19:14:16 01:19:20:24
אילו מחלות היו חשוכות מרפא,
שלא היה להם תרופות?

01:19:22:22 01:19:30:20
אני לא נתקלתי אף פעם במחלות כאלו,
טיפלתי באנשים ששברו את ידם או רגלם.

01:19:31:06 01:19:34:20
גם כשהיו חוזרים מבתי החולים.
היו לי שני בתיים,

01:19:35:01 01:19:41:00
אף פעם לא גירשתי את המטופלים מביתי,
המטופל היה ישן בבית האורחים שלי.

01:19:41:10 01:19:44:17
אנשים היו מתלוננים שידבקו במחלות,

01:19:44:23 01:19:47:23
השבתי שכל עוד לא נדבקתי,
הם לא ידבקו, הייתי אמיצה.

01:19:48:01 01:19:50:12
לא פחדת מהמחלות?
-לא, אני לא מפחדת מזה.

01:19:51:16 01:19:59:01
גם כשהיינו בסודן לא חליתי במחלות,
כשכל ילדי ואנשים אחרים חלו המחלות.

01:19:59:12 01:20:04:24
אבל בגלל הרעב שהיה שם,
כשהגענו לארץ הייתי רזה מאוד.

01:20:07:10 01:20:13:02
לכן ככה היו נראים החיים שלנו.

01:20:15:12 01:20:21:21
כלומר לא היו מחלות שלא היו

להן תרופות ולכן מתו אנשים?

01:20:21:24 01:20:26:09
היו אנשים שמתו מהמחלות,
לא היה מה לעשות עם זה.

01:20:26:24 01:20:31:03
לא היו לנו בתי חולים ורופאים,
מי שהגיע יומו נפטר ומי שלא ניצל.

01:20:31:14 01:20:34:20
מה לעשות?
אין מה לעשות!

01:20:36:02 01:20:40:01
מתי בעלך נפטר?

01:20:42:19 01:20:44:09
אני לא יודעת את התאריך.

01:20:44:12 01:20:51:19
בת כמה היית כשבעלך נפטר?
כמה ילדים היו לכם?

01:20:53:14 01:21:00:12
לפני כן שלושה מילדיי נפטרו,
ובן אחד.

01:21:02:09 01:21:06:21
נפטרו לי שלוש בנות,
והילד הרביעי שנפטר היה בן.

01:21:07:15 01:21:15:02
בהתחלה הבכורה נפטרה, שהייתה
אחותה הגדולה של בתי מלכה.

01:21:16:01 01:21:22:07
גידלתי את מלכה, ואז שני ילדיי
שנולדו אחרי מלכה נפטרו,

01:21:22:08 01:21:25:04
ארבעה מילדיי נפטרו
וחמישה מילדיי חיים.

01:21:25:22 01:21:34:16
גידלנו את חמשת ילדנו,
פעם אחת נגוסה וכולנו הלכנו לשוק,

01:21:34:18 01:21:38:13
את מתכוונת לבעלה של בתך?

-לא אני מתכוונת לבעלי.

01:21:38:19 01:21:40:01
הבעל שלך?
-כן.

01:21:41:07 01:21:44:08
פעם אחת הלכנו יחד לשוק בעיר "טדה",

01:21:44:09 01:21:49:04
אמרתי לו שהשארתי את בתי הקטנה בבית
ושעלינו לחזור הביתה.

01:21:49:07 01:21:54:16
הוא השיב שהוא נשאר בטדה כדי ללוות
את בתנו מלכה שהייתה בדרכה לפה.

01:21:54:24 01:21:58:12
אמרתי לו שאני ממהרת לחזור הביתה
לבתי והשארתי אותו שם לבדו, וחזרתי.

01:21:58:14 01:22:02:16
אנשים ראו שיש לו כסף,
לכן שיחדו אותו ולקחו אותו לבלות.

01:22:03:08 01:22:06:21
מי ראה אותו עם כסף?
-התושבים הנוצרים שחיו שם.

01:22:07:16 01:22:13:09
הם שיחדו אותו ולקחו אותו לבלות
והרגו אותו שם, הם הרגו אותו בעיר.

01:22:13:12 01:22:16:11
הוא אמר לך לחזור והוא נשאר שם?
-הוא פגש את בתו בשוק.

01:22:16:13 01:22:21:19
כן, היא עבדה שם.
הוא היה מבלה עם בתו ובעלה.

01:22:22:10 01:22:27:06
ביקשתי ממנו לחזור איתי הביתה והוא
השיב לי שיחזור אחרי שילוה את בתו,

01:22:27:09 01:22:28:22
ואז אני חזרתי לביתי בלעדיו,

01:22:29:07 01:22:35:17
ואז אחרי שליוה את בתו באותו ערב

שיחדו והרגו אותו כדי לקחת את כספו.

01:22:35:22 01:22:41:06

איך הרגו אותו, איך שמעתם
מי הרג אותו והיכן זה קרה?

01:22:41:07 01:22:45:13

אני לא יודעת מי הרג אותו,
הרגו אותו במרכז העיר.

01:22:46:03 01:22:52:01

אחרי שהרגו אותו, זרקו את גופתו
בנהר, מצאו את גופתו בתוך המים.

01:22:52:11 01:22:54:21

למחרת בבוקר בישרו לנו
והלכנו לשם.

01:22:54:23 01:22:59:15

מי בישר לך על מות בעלך?
-אדם שראה את גופתו זרוקה במים.

01:23:00:06 01:23:03:03

הם ידעו שהגופה של בעלך?
-כן.

01:23:03:05 01:23:05:15

הם באו אלייך עד הבית כדי לבשר לך?
-כן, הם באו לבשר לי.

01:23:05:17 01:23:12:13

את זוכרת מתי בישרו לך ובאיזה יום?
-הם באו ושאלו אותי אם בעלי בבית.

01:23:12:15 01:23:18:18

השבתי להם שהוא בשוק ולא חזר לביתו
ואז סיפרו לי מה קרה לו,

01:23:18:22 01:23:27:22

ואז הלכנו לנהר להוציא את גופתו,
קיימנו הלוויה וקברנו אותו.

01:23:29:11 01:23:35:09

קברנו אותו, הוא היה הבן היחיד.
לא היו לו אחים אלא רק אחיות.

01:23:36:07 01:23:39:04

לא היו לו אחים,
והילדים שלנו היו עוד קטנים.

01:23:40:24 01:23:50:12
הרגו אותו בחודש מאי, אחרי שעברתי
את חודש מאי בחודש יוני,

01:23:51:06 01:23:56:21
במהלך חודשים מאי ויוני
דרשתי שיעשה צדק (אֶפְרָסֶהטָה).

01:23:57:06 01:24:04:16
מה זה אֶפְרָסֶהטָה?
-דרשתי מהשלטונות שיאתרו את הרוצח.

01:24:04:20 01:24:08:10
עשית את זה כשנסעת לגונדר.
-כן, בזמן שנסעתי לגונדר.

01:24:08:20 01:24:16:00
ואז נהיה מאוחר ועונת החורף החלה
ואז הפסקתי את המאבק והמתנתי בשקט.

01:24:16:15 01:24:23:04
ואז כשהקיץ חזר שוב, המשכתי להיאבק.

01:24:23:07 01:24:30:19
שמתי את ילדיי אצל הורי וקרובי
המשפחה, לקחתי איתי רק את בני הקטן,

01:24:31:01 01:24:36:10
חמותי הייתה באזור בגונדר, הייתי
משאירה את בני אצלה והולכת לגונדר.

01:24:36:14 01:24:39:01
באותו זמן "טקלאיי גזאטו" היה
ראש הממשלה

01:24:39:05 01:24:46:13
הייתי הולכת לשם, שולחת מכתבים
והמשכתי ככה במאבק,

01:24:47:01 01:24:56:03
עד שהנוצרים בעיר "טדה" שמו אותי
, בכלא בטענה שאני משבשת את חייהם ,

01:24:56:05 01:25:01:09
הם טענו שיש חוב שבעלי
לא שילם ועליי לשלם את זה.

01:25:01:10 01:25:04:04
לכן הם שמו אותי במאסר
בתחנת המשטרה.

01:25:06:05 01:25:12:20
ישבתי במאסר ותהיתי מה לעשות,
הייתה שם את התחנה של המחוז בעיר.

01:25:13:08 01:25:17:10
ביקשתי מהשוטרים שיתנו לי לערער
בבית משפט המחוזי.

01:25:18:07 01:25:22:03
אמרתי להם שכלאו אותי על דבר שלא
עשיתי, ושאין לי כסף לשלם את החוב

01:25:22:20 01:25:25:01
ושהשארתי את ילדיי לבדם בבית ריק.

01:25:25:24 01:25:33:12
ואז הם אישרו לקחת אותי איתם
לערער בבית משפט המחוזי.

01:25:34:04 01:25:40:23
ואז לקחו אותי שני שוטרים, אחד מהם
היה חמוש, ובית המשפט היה קצת מרוחק.

01:25:41:13 01:25:46:14
הגעתי לפתח בית המשפט והיו שם
הרבה אנשים שעשו הרבה רעש.

01:25:47:09 01:25:54:06
הייתה שם דלת כניסה נפרדת,
עמדתי והמתנתי ליד אותה הדלת,

01:25:54:19 01:25:57:24
עמדתי ליד הדלת והתור שלי
עדיין לא הגיע.

01:25:58:10 01:26:04:03
השוטרים שהביאו לבית משפט הסתכלו
לכיוון אחר ולא שמו לב אליי,

01:26:04:05 01:26:06:19
הם לא הסתכלו לכיוון שלי.
-למה הם לא הסתכלו עלייך?

01:26:06:20 01:26:11:23
הם הסתכלו לכיוונים אחרים כדי לשמוע
את האנשים שעשו שם הרבה רעש.

01:26:12:05 01:26:13:17
ואז החלטתי לברוח.

01:26:15:11 01:26:21:16
הדלת הייתה פתוחה ,
יצאתי בשקט וברחתי משם.

01:26:22:08 01:26:24:23
אם הייתי חוזרת באותה הדרך שהלכתי
לביתי הם היו תופסים אותי.

01:26:25:02 01:26:30:05
לכן ברחתי בדרך אחרת,
והתחבאתי במחבוא שמצאתי בדרך.

01:26:30:17 01:26:33:03
ישבתי במחבוא עד שהשמש שקעה
והתחיל להחשיך,

01:26:33:23 01:26:38:13
ואז הורדתי את השמלה שלי וקשרתי
אותה על האגן כמו מכנסיים,

01:26:38:23 01:26:45:18
שמתי מעליי צעיף,
גזמתי מהעץ מקל רך,

01:26:45:21 01:26:49:01
ואז התחלתי ללכת כמו גבר.

01:26:49:06 01:26:51:15
זה היה בחושך?
-כן, היה חשוך, השמש כבר שקעה.

01:26:52:15 01:26:56:01
הלכתי ברגל בדרך חלופית
והגעתי לבית.

01:26:56:12 01:27:00:10
לא הבנתי, האנשים שלקחו אותך,
הם לא היו המלווים שלך?

01:27:00:18 01:27:03:12
לא, הם היו השופטים.

01:27:03:15 01:27:06:25
הם לקחו אותך כדי לכלוא אותך?
-כן, כדי לכלוא אותי.

01:27:07:05 01:27:10:21
הלכתי לערער, אם הייתי
זוכה במשפט היו משחררים אותי.

01:27:10:22 01:27:12:23
ואם לא הייתי זוכה במשפט
הם היו שמים אותי בכלא.

01:27:13:11 01:27:15:25
ואז כשהגענו לבית משפט, השוטרים
הסתכלו לכיוונים אחרים ולא עליי.

01:27:16:03 01:27:17:20
ניצלתי את זה וברחתי משם.

01:27:18:16 01:27:24:03
למחרת העמסתי את החמור שלי
והלכתי לעיר גונדר.

01:27:25:09 01:27:29:01
בגונדר היו הרבה שוטרים.

01:27:29:05 01:27:39:02
האיש שגרם למאסר שלי הגיע לעיר
עם חמורו שנשא שקים של דבש,

01:27:39:22 01:27:43:09
הוא פנה אליי ושאל איך הצלחתי לברוח,

01:27:43:10 01:27:45:25
הוא לא יכול היה להסגיר אותי
מכיוון שהם פעלו שם לפי חוקים.

01:27:46:05 01:27:50:07
השבתי שלא ברחתי,
איך אישה יכולה לברוח,

01:27:50:11 01:27:55:17
אמרתי שאלוקים עזר לי לצאת משם
ושלא יכולתי לברוח משם בכוחות עצמי.

01:27:55:21 01:28:03:11
ואז הוא השיב לי אלוקים אדירים!
אם היית גבר לא היית מרחמת על איש!

01:28:03:17 01:28:06:00
ואז הוא הלך לדרכו
ואני הלכתי לדרכי.

01:28:06:08 01:28:12:02
ואז ערערתי שוב, טענתי שהשארתי את
ילדיי בבית ריק כדי שיתפסו את הרוצח.

01:28:12:04 01:28:16:09
ביקשתי שיכתבו לי מכתב מפורט
והגשתי אותו לשופט.

01:28:16:13 01:28:22:16
השופט קבע שתוך שמונה ימים
יש לעצור את החשודים ברצח בעלי ,

01:28:22:20 01:28:25:08
אחרי שהשופט נתן את ההוראה,
החשוד הנוצרי ברח מהעיר.

01:28:26:07 01:28:31:19
מכיוון שהוא היה החשוד העיקרי הוא
ברח, וככה ידעו שהוא הרוצח של בעלי.

01:28:31:20 01:28:35:25
גם אני לקחתי את כל ילדיי ועברתי
לגור אצל קרובי משפחתי.

01:28:36:03 01:28:38:10
היכן הם היו גרים באותו זמן?
-בכפר "מאוורה".

01:28:38:23 01:28:43:07
עברנו לגור שם במשך תקופה ארוכה
וחזרתי שוב לביתי.

01:28:43:11 01:28:48:00
ואז התחלתי לשאול אנשים שוב ושוב
אם הרוצח שברח לא חזר לכפר,

01:28:48:01 01:28:53:19
אמרו לי שהוא חזר לכפר "פנטר",
בנה שם בית וגר ליד גיסו.

01:28:54:16 01:29:00:25
הלכתי לוודא שאכן הוא שם, ואז שלחתי
מכתב לשופטים היכן הרוצח מתגורר.

01:29:01:02 01:29:04:21
זה היה בתקופה של היילה סלאסי.
רשמתי במכתב היכן הוא גר,

01:29:05:11 01:29:09:24
ושהוא רצח את בעלי והוא ברח
כדי שלא יעמוד לדין,

01:29:10:16 01:29:15:19
וכתבתי היכן הוא גר כיום,

ומיד באו ועצרו אותו.

01:29:15:22 01:29:20:01
מי סיפר לך ראשון שאותו אדם
הוא הרוצח של בעלך?

01:29:20:04 01:29:23:04
התושבים שראו סיפרו לנו את זה.

01:29:23:19 01:29:29:21
התושבים ראו את הרוצח עם בעלך,
לכן העידו עליו שהוא הרוצח?

01:29:29:23 01:29:33:22
התושבים ידעו שהוא הרוצח מכיוון
שהוא רצח אותו באמצע העיר.

01:29:33:24 01:29:36:09
מי העיד, אנשים שראו אותו
או שמעו את הסיפור שהוא הרוצח?

01:29:36:10 01:29:37:22
התושבים העידו שהוא רצח את בעלי.

01:29:38:16 01:29:44:04
ואז השוטרים הלכו למקום שאמרתי להם
ועצרו אותו, זה היה בשלטונו של היילה.

01:29:44:06 01:29:52:03
כלאו אותו כשהיילה סלאסי עלה לשלטון,
ואז אחרי שהיילה סלאסי נפל מהשלטון,

01:29:52:22 01:29:57:11
ואז מנגיסטו היילהמרים עלה לשלטון
והוא עשה טבח באזרחים.

01:29:57:20 01:30:07:07
ואז הלכתי להעיד שוב ב-"דוסה"
שהרוצח של בעלי יושב בכלא.

01:30:07:10 01:30:09:16
מה זה "דוסה"?
-זה הרישומים שעשו.

01:30:10:23 01:30:12:17
הרוצח של בעלך כבר יושב בכלא?
-כן.

01:30:12:20 01:30:16:12
כמה זמן הוא יושב בכלא?

-הוא ישב בכלא הרבה זמן.

01:30:16:16 01:30:17:19
הוא ישב בכלא הרבה שנים?

01:30:17:23 01:30:20:22
הוא נכנס לכלא כשהיילה סלאסי עלה
לשלטון וישב בכלא עד שלטון ה"דרג".

01:30:21:14 01:30:24:03
כששלטון ה"דרג" עלו לשלטון,
הם הוציאו אותו להורג.

01:30:25:12 01:30:29:21
הם הוציאו להורג את הרוצח של בעלי
בטענה שהוא רצח אב לילדים.

01:30:29:23 01:30:33:03
אבל את הלכת להעיד שוב נגד הרוצח?
-כן, הלכתי להעיד נגדו.

01:30:33:07 01:30:36:13
העדת נגדו כדי שיוציאו אותו להורג?
-כן.

01:30:37:00 01:30:40:05
העדת כדי שהרוצח של בעלך ימות?
-כן, תפסו אותו והוציאו אותו להורג.

01:30:41:02 01:30:43:08
לאחר מכן חזרתי לגור
בכפר "אמבובר".

01:30:43:20 01:30:50:19
אחרי שחזרתי לגור ל-"אמבובר",
בניתי בית והתחלתי לפרנס את ילדיי.

01:30:51:10 01:30:58:20
בניתי את הקירות ואת התקרה מעלים
בניתי לבדי, העברתי תקופה מאוד קשה.

01:30:58:22 01:31:02:00
מי היה גר בכפר אמבובר באותו זמן?
-בתי מלכה הייתה גרה שם.

01:31:02:02 01:31:06:24
היא גרה שם אחרי שהתחתנה?
-כן, היא הייתה גרה שם.

01:31:07:23 01:31:15:04

אחרי שחזרתי לגור ב-"אמבובר" עבדתי
שם בעבודות של נשים ושל גברים.

01:31:15:09 01:31:24:01
עבדתי בגידול תפוחי אדמה ותירס
וככה גידלתי את ילדיי.

01:31:24:03 01:31:28:06
ואז כשילדיי גדלו שלחתי אותם לעבוד
אצל אחרים והם עזרו לי קצת.

01:31:28:20 01:31:35:14
ואז כשהשתקמתי קצת עלינו לארץ,
תחילה שלחתי את ילדיי שיעלו לארץ.

01:31:35:16 01:31:38:11
כלומר הם עלו לארץ לפנייך?
כן, רצו לקחת אותם.

01:31:39:04 01:31:46:03
רגע, רק אדם אחד רצח את בעלך?
רק אותו הוציאו להורג?

01:31:46:09 01:31:49:06
האם הוא רצח את בעלך לבדו
או שהיו איתו עוד אנשים?

01:31:49:09 01:31:51:25
היו איתו עוד אנשים שעזרו לו
לרצוח את בעלי אבל גם הם מתו.

01:31:52:12 01:31:55:19
ממה הם מתו?
-אחד מהם נרצח ע"י האוייב שלו.

01:31:57:04 01:31:59:23
ואת השני הם הרגו בגלל שפחדו
שיחשוף את הרצח של בעלי.

01:31:59:25 01:32:05:19
הם היו שלושה ביחד, הרוצח השלישי
שברח - דאגתי שייתפס, והרגו אותו.

01:32:06:09 01:32:13:13
אבל הרוצח הוצא להורג בלי שהודה
שהוא הרג את בעלך?

01:32:13:16 01:32:16:13
התושבים חשפו את האמת
שהם הרוצחים.

01:32:16:21 01:32:28:09
כמה זמן היה המאבק שלך מאז שבעלך
נרצח ועד שהוציאו להורג את הרוצח?

01:32:28:11 01:32:34:24
המאבק שלי נמשך במשך שנתיים,
בשנה השנייה דאגתי שייתפס.

01:32:35:02 01:32:37:09
לא פחדת באותם הימים?
-לא פחדתי משום דבר.

01:32:38:01 01:32:43:09
לא פחדתי, לכן ביקשתי
ללכת למשטרה וברחתי משם

01:32:44:05 01:32:47:13
ברחתי מהמשטרה והלכתי לערער
בבית משפט ממשלתי.

01:32:48:09 01:32:51:24
ואז תפסו את הרוצח מיד
והוציאו אותו להורג.

01:32:52:01 01:32:54:23
האם רצית שהרוצח ישב בכלא
או שיוציאו אותו להורג?

01:32:55:15 01:33:00:24
תחילה רציתי שיהרגו אותו,
אבל לא הרגו אלא שמו אותו בכלא.

01:33:01:09 01:33:04:12
ואז כשמנגיסטו היילמרים עלה לשלטון,
הם הוציאו אותו להורג.

01:33:05:21 01:33:10:10
הם ראו את התיק של הרוצח,
במה הוא היה מואשם.

01:33:10:18 01:33:14:08
הם אמרו שהוא רצח אב לילדים, לכן
צריך להוציאו להורג, לכן הרגו אותו.

01:33:14:15 01:33:17:17
מה הרגשת כשהרוצח בעלך הוצא להורג?
-צהלתי משמחה.

01:33:18:12 01:33:21:00

מרוב שמחה קניתי חמאה לשיער
ומרחתי את זה על ראשי.

01:33:23:02 01:33:27:07
ומאז שהרוצח הוצא להורג,
התעסקתי בגידול ילדיי.

01:33:27:08 01:33:33:22
אבל לפני כן לא ויתרתי, מכיוון שלא
היו אחים לבעלי ודמו לא נשפך לשווא,

01:33:34:05 01:33:37:18
נאבקתי ועשיתי צדק עם הרוצח,
אני בן אדם כזה.

01:33:39:01 01:33:43:24
תוכלי לראות את המכתבים ששלחתי,
למרות שאינך יודעת לקרוא אמהרית.

01:33:44:08 01:33:52:22
במכתב רשום תאריך הרצח וכל הפרטים,
והכול שמור אצלי.

01:33:52:23 01:33:53:20
יש לך את זה?
כן, יש לי.

01:33:53:22 01:33:59:07
יש לך את סיפור חייו של בעלך רשום?
-יש לי על מקרה הרצח שלו.

01:33:59:19 01:34:04:19
ועל המאבק שלי עד שתפסו את הרוצח
והוצא להורג, הכול רשום ושמור אצלי.

01:34:04:21 01:34:08:08
יש לך את זה רשום, כל הכבוד.
כן, כשאלך לעולמי יקראו את זה.

01:34:08:12 01:34:14:12
אם היו גברים במשפחתך, היית שולחת
אותם לנקום את מות בעלך?

01:34:14:14 01:34:19:20
בוודאי, אם היו אחים לבעלי או ילדים
גדולים הם היו נוקמים את מותו.

01:34:19:22 01:34:30:13
אם הבנים שלך היו גדולים היית שולחת
אותם להרוג את הרוצח של אביהם?

01:34:30:16 01:34:38:08
בוודאי שהייתי אומרת, למה לא?
את רצינית, הרי רצחו את אביהם .

01:34:38:10 01:34:40:24
אבל ילדיי היו עוד קטנים,
ואז הם עלו ארצה.

01:34:42:13 01:34:44:03
אבל בסוף טוב שעליתי ארצה.

01:34:45:21 01:34:52:17
אחרי שעשיתי את כל זה, אנשים אמרו
עליי שאם הייתי ממשיכה לחיות בכפר

01:34:52:20 01:34:57:14
לא הייתי מרחמת על אף אחד,
זה מה שאנשים היו מספרים עליי.

01:34:58:01 01:35:01:09
לכן אני מספרת לך שאני אדם
שנקם את מותו של בעלי.

01:35:03:19 01:35:07:02
אחרי הכול כשעזבתי את הכפר
ועברתי לגונדר, פגשתי אישה אחת,

01:35:07:21 01:35:10:05
לאחר שהסדרתי את הרישומים לשחרור
שלי מהמעצר והגעתי לגונדר.

01:35:10:22 01:35:15:16
לאותה אישה קראו בשם הבטה, ביקשתי
ממנה אוכל בגלל שהייתי רעבה,

01:35:15:16 01:35:17:19
היא הגישה לי אינג'רה עם חריף.

01:35:18:08 01:35:23:05
בזמן שאכלתי אצלה הגיע בריצה איש
בשם אנניה כדי לקנות משקה "טלה",

01:35:23:12 01:35:25:22
הרי הוא ידע שברחתי מהמשטרה
והם חיפשו אותי.

01:35:26:04 01:35:34:16
למזלי היה לי את האישור שהעיד
שאני משוחררת לשמונה ימים,

01:35:34:18 01:35:36:17
נכנסתי ולקחתי את האישור.

01:35:36:24 01:35:42:20
ואז הוא הגיע לביתה וביקש
שתמזוג לו משקה "טלה".

01:35:43:00 01:35:46:20
ברגע שהתחיל לשתות מהמשקה,
הוא ראה אותי יושבת ליד הדלת.

01:35:46:25 01:35:51:12
הוא הפסיק לשתות מהמשקה "טלה"
ויצא במהירות כדי ללכת להלשין עליי.

01:35:52:02 01:35:53:17
פניתי לאישה ואמרתי לה:
"הבטה הוא הולך להביא עליי צרות,"

01:35:53:18 01:35:57:22
היא השיבה שמה הוא כבר יכול לעשות,
שאינ לי מה לדאוג והוא לא יעשה כלום.

01:35:58:00 01:36:00:06
השבתי לה שאני לא סומכת עליו,
ושהוא מתכנן להביא עליי צרות.

01:36:00:14 01:36:07:03
ואז קמתי והלכתי במסלול שהגעתי אליו
לגונדר, עשיתי את כל העיקוף,

01:36:07:05 01:36:12:12
והגעתי חזרה לתת את האישור
על שחרורי לשופט "ג'זטו".

01:36:13:09 01:36:17:24
אותו איש בשם אנניה הלך והביא איתו
שוטרים לאותו בית כדי להסגיר אותי.

01:36:18:03 01:36:24:07
בעלת הבית אמרה לו: אדם שפל שכמוך,
היא נסעה לגונדר לך תעקוב אחריה.

01:36:25:18 01:36:34:20
במקביל קיבלתי אישור שלא יעצרו אותי
וחזרתי חזרה למרכז השכונה.

01:36:36:06 01:36:41:12
עשיתי דברים כאלו.

לכן יש הרבה סיפורים שעברתי.

01:36:45:11 01:36:47:11

היית לבדך.
כן, הייתי לבד.

01:36:47:14 01:36:53:04

אחרי שבעלך מת, לא היה לך קשה
לגדל את ילדייך לבד?

01:36:55:18 01:37:02:19

היה מאוד קשה, בנוסף הייתה מכת רעב
בכפר, קנינו אוכל בכמויות קטנות.

01:37:03:11 01:37:12:23

אבל אני מכרתי קרשים ופחמים כמו
הגברים, וככה שרדתי עם ילדיי.

01:37:13:05 01:37:18:04

למעשה בניתי שוב בית והשתקמנו,
את הסככה שהייתה לנו הרסו,

01:37:18:08 01:37:24:15

בניתי שוב בית,
וגידלתי את ילדיי.

01:37:26:10 01:37:28:10

לכן היה לי מאוד קשה!

01:37:28:13 01:37:31:09

מה עם אנשי השכונה הם לא עזרו
כדי לגמול לך על מה שעשית בעבורם?

01:37:31:14 01:37:33:03

לא, רק קרובי המשפחה עזרו לי.

01:37:34:21 01:37:39:07

אמרו שתפקדתי כמו גבר
כדי לגדל את ילדיי.

01:37:39:10 01:37:46:09

לכן קרובי המשפחה ואפילו אנשים זרים
תמכו בי ועזרו לי קצת עם הכסף.

01:37:46:17 01:37:55:12

אפילו הנוצרים היו פונים אליי
לעזרה כשילדיהם היה חום.

01:37:55:15 01:37:58:16

כל אותם אנשים שעזרתי להם,

הביאו לי מצרכי מזון כדי לעזור לי.

01:38:00:12 01:38:04:22

לכן כשהייתי באותו מצב,
קרובי משפחה שלי עזרו לי.

01:38:05:01 01:38:08:21

אבל לאחר התקופה הזו,
לא הסכמתי לקבל שום דבר.

01:38:09:00 01:38:11:04

גם כשהייתי מרפאת את כולם
לא הייתי מקבלת מהם שום דבר בתמורה.

01:38:11:15 01:38:12:18

לא הייתי אוהבת את זה!

01:38:13:16 01:38:20:16

לכן הצלחתי לעבור את זה בצורה הזו,
לא פשוט לשרוד את זה עם 5 ילדים

01:38:20:22 01:38:25:11

רק בתי הגדולה הייתה חיה עם בעלה,
חוץ ממנה כל ארבעת ילדיי היו אצלי.

01:38:27:11 01:38:32:07

אחרי שחייתי בתנאים קשים,
שרדתי את הכול.

01:38:32:16 01:38:38:20

אבל לאחר מכן ילדיי התחילו לעבוד
ולעזור לי קצת והמצב השתפר.

01:38:39:00 01:38:43:17

ואז כשהגיע הזמן לעלות לארץ, שלחתי
את ילדיי עם אנשים שבאו לקחת אותם.

01:38:43:18 01:38:45:18

שלחת את כל ארבעת ילדייך?
-לא, שלחתי רק שניים מהם.

01:38:45:20 01:38:47:05

רק שניים מילדייך?
-כן, רק שניים מהם.

01:38:48:01 01:38:56:19

תחילה שלחתי שניים מילדיי לפה,
בתי השלישית הייתה נשואה באותו זמן.

01:38:56:21 01:39:00:16

בתי השנייה חוץ ממלכה -
עליתי לארץ יחד איתה.

01:39:00:18 01:39:03:04
היא הייתה בהיריון,
לכן עליתי לארץ יחד איתה.

01:39:03:19 01:39:05:16
ובתי מלכה נשארה מאחור.

01:39:05:24 01:39:08:12
כולנו חיינו באותו אזור בכפר.

01:39:09:09 01:39:14:06
כשבתי נכנסה להיריון לא רציתי להשאיר
אותה לבדה לשרוד את היערות של סודן.

01:39:15:00 01:39:15:19
לכן באת איתה יחד.

01:39:15:22 01:39:22:00
אבל את הבנים שלי שלחתי עם כסף
הרבה לפני כן.

01:39:22:04 01:39:27:08
הצבא האתיופי רצה לגייס אותם,
לכן הברחתי אותם משם מהר.

01:39:27:19 01:39:31:23
לכן עליתי ארצה עם בתי שהייתה
בהיריון ומלכה בתי השנייה נשארה.

01:39:32:11 01:39:38:09
אחרי הרבה מאמצים להביא את מלכה,
כשעוד היינו בסודן היא הצטרפה אלינו

01:39:39:19 01:39:42:15
ומסודן כולנו עלינו לארץ ביחד .

01:39:43:16 01:39:50:24
אנחנו בשאלה האחרונה בראיון, זו שאלה
שאנחנו שואלים את כל המרואיינים.

01:39:51:11 01:39:56:10
תחשבי על זה ותעני לי, מהו הדבר
שאת הכי מתגעגעת אליו באתיופיה?

01:40:00:21 01:40:03:23
אין שום דבר שאני מתגעגעת אליו.

01:40:04:17 01:40:07:04
הגעגועים שלי הם רק למדינת ישראל.

01:40:08:11 01:40:12:14
אחרי שהגענו לארץ את רואה
באלו תנאים טובים אנו חיים,

01:40:12:16 01:40:16:13
בארץ תומכים בנו, לא חסרים לנו
בגדים ללבוש או אוכל ושתיה.

01:40:17:14 01:40:23:15
המדינה עוזרת לכל הקשישים ותומכת בהם,
עם כאבי הרגליים שיש לי כיום,

01:40:23:19 01:40:25:24
אם המדינה הייתה שולחת אותי לעבוד
כמו השלטון באתיופיה,

01:40:25:24 01:40:27:12
מה היינו עושים אז?

01:40:28:16 01:40:32:01
לכן הגעגועים שלי הם למדינת ישראל,
אין לי שום געגוע לאתיופיה.

01:40:32:12 01:40:35:24
אני לא מתגעגעת לשום דבר
וגם לא נזכרת בשום דבר!